

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^E JAARGANG

WOENSDAG 3 MAART 1937

No. 1105

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoofweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruijgeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
DE VOLKENBOND EN HET CONJUNCTUURONDERZOEK door <i>A. Loveday</i>	160
De Amerikaansche vakbeweging door <i>Dr. J. van den Tempel</i>	163
Maatregelen tot betere verdeling van den beschik- baren arbeid door <i>Mr. F. van Walsem</i>	165
Uitvoerrecht op ondernemingsrubber door <i>J. F. Haccoû</i>	167
Vestigingseischen voor het middenstandsbedrijf door <i>F. L. van der Leeuw</i>	169
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Verandering van koers in de Fransche economische politiek door <i>Dr. H. Weichmann</i>	171
INGEZONDEN STUKKEN:	
Meting van de aanpassing door <i>Abr. Mey</i> met Naschrift door <i>J. W. F. Sligting</i>	172
Economische wet of toeval door <i>Ir. J. M. I. Reitsma</i>	175
Statistieken:	
Groothandelsprijzen.....	176—177
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten.....	175, 178

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt blijft de situatie vrijwel onveranderd. De Dollar fluctueert maar heel weinig boven de 1.82½, het minimum waarop het Egalisatiefonds deze koers handhaaft, en op welke koers dan ook in de week onder verslag af en toe kleine postjes door het fonds werden opgenomen. De vraag naar de Gulden is overigens maar heel weinig boven het aanbod, zoodat de operaties van het fonds tot een minimum beperkt kunnen blijven, terwijl af en toe de noteering ook iets boven het genoemde minimum stijgt; zoo kwamen koersen van 1.82¹¹/₁₆ en zelfs 1.82¾ meermalen voor. Hoewel de berichtgeving uit Amerika inzake de wering van kapitaalimport de animo van Amerikaansche waarden wel iets remt, is toch in de arbitrage de vraag nog overwegend. Dat desondanks de Gulden zich zoo goed houdt spreekt wel voor een krachtige positie van de betalingsbalans. Het is aan te nemen, dat de loopende posten van de betalingsbalans sedert den val van den Gulden een gunstiger beeld vertoonen; weliswaar is in de laatste maanden het invoersaldo toegenomen — hoewel procentueel de uitvoer meer is gestegen dan de import — maar de onzichtbare uitvoer is waarschijnlijk meer toegenomen dan noodig is om die vermeerdering van het invoersaldo te dekken.

Wat de individueele valuta's betreft trok natuurlijk in de eerste plaats de Zweedsche Kroon de aandacht, in verband met de discussies daar te lande over een eventueele revalorisatie van deze valuta ten aanzien van het Pond, welk vraagstuk op het oogmerk overigens nog slechts academische betekenis schijnt te hebben, zonder dat de Zweedsche Regeering aan praktische toepassing denkt. De termijnkoers voor Kronen vertoonde onder den invloed van deze geruchten een scherpe stijging, terwijl ook de contante koers aantrok, onder den invloed van realisaties van valutasaldi door Zweedsche exporteurs.

De geldmarkt vertoonde evenzeer weinig wijziging; de vraag- en aanbodsverhouding gaf daartoe dan ook geen enkele aanleiding. In de verhouding van het Egalisatiefonds tot de geldmarkt, die in de laatste maanden voor het verloop van de geldrente van groote betekenis is geweest, kwam geen wijziging. Zooals wij reeds verleden week konden melden heeft de Agent van de Schatkist een soort ondershandsche inschrijving geopend op drie- tot zevenmaandspapier, dat kennelijk voor rekening van het Egalisatiefonds werd geplaatst ter vervanging van vroeger geplaatst en nu vervallend papier. Toegewezen werd vijf- tot zevenmaandspapier tot koersen van ⁷/₁₆ tot ⁵/₈ pCt. Overigens blijft voor alle termijnen de markt zeer ruim, terwijl de noteeringen voor zoover mogelijk nog eerder omlaag tenderen. Driemaandspapier is reeds op ³/₁₆ pCt. aangeland, en jaarspapier op ¹¹/₁₆ pCt.

De beleggingsmarkt toont nog hetzelfde ongeanimeerde beeld. Geen enkele uitgifte in de laatste weken is geslaagd. Toch is er een factor van herstel aan te wijzen, in die voege, dat de koersen der 2½ en 3 pCt. oude schuld, die in de laatste weken zoo sterk waren gedaald, wat zijn aangetrokken.

DE VOLKENBOND EN HET CONJUNCTUUR- ONDERZOEK.¹⁾

Inleiding.

In September 1930, toen nog nauwelijks een derde deel van de depressie voorbij was, zelfs in die landen, welke haar later het snelste te boven kwamen, toen men zich bezorgd maakte omtrent de toekomst, al kwam het nog niet tot een paniek, besloot de Volkenbond, eerder met het oog op een verdere dan op een onmiddellijke toekomst, een poging te doen tot coördinatie van het analytisch werk betreffende het conjunctuurvraagstuk.

Ofschoon in 1931 een voorbereidende bespreking plaats had van een aantal personen en lichamen, die belang stelden in dit onderwerp, duurde het drie jaren eer men begon met systematisch werk ter uitvoering van dit besluit, welk uitstel gevolg was van financieele factoren en de pressie van vraagstukken van meer direct belang. Het werk werd mogelijk gemaakt door een gift van de Rockefeller Foundation.

De exacte aard van het vraagstuk, dat aldus in studie werd genomen, wordt misschien het best aangeduid door een reeks vragen. Waarom ontstaan economische depressies? Kennen wij de oorzaken? Zoo ja, zijn zij dan de onmiddellijke kenmerken van het kapitalisme, of kunnen maatregelen genomen worden om depressies te voorkomen of deze minder ernstig te maken — dan wel hun gevolgen minder kostbaar, pijnlijk en omvattend te maken? Indien wij de oorzaken der depressies werkelijk kennen, en deze zijn te beheerschen, waarom heeft dan de maatschappij tot nu toe geen geschikte maatregelen genomen om deze rampen te voorkomen, ja, integendeel dobert zij blijkbaar blindelings rond, tot zij gevangen wordt in den maalstroom? Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is absoluut: het voorkomen van wegen en middelen, om te voorkomen dat de rampen uit het verleden zich in de toekomst zullen herhalen.

Ik leg den nadruk op dit uiteindelijke doel, niet in de onjuiste veronderstelling dat het reeds in het zicht is, maar omdat het de wezenlijke inspiratie vormt van het wetenschappelijk werk, waarmee men momenteel in zoo vele centra bezig is.

Het werk is, in het huidig stadium onzer kennis, grotendeels academisch en abstract, maar het heeft betrekking op een van de grootste, zoo niet de grootste, van de sociale kwalen van het economisch leven. Deze ziekte heeft de economen nu gedurende 100 jaren bezig gehouden, maar de vragen, die ik juist gedefinieerd heb, blijven van betekenis. Is er eenige reden om te veronderstellen, dat een wetenschappelijk onderzoek van zulk een probleem nuttiger geleid kan worden door gemeenschappelijke inspanning, dan door individueel onderzoek? Is er een reden om aan te nemen, dat de Volkenbond tot het bestudeeren van dit onderwerp en de kennis ervan zou kunnen komen? Heeft de wereld niet altijd uitgezien naar, en moet zij niet uitzien naar de privé studeerkamer van den professor of het laboratorium van den individueelen wetenschappelijken werker?

Abstract denken moet inderdaad persoonlijk zijn en alle diepe redeneering moet inderdaad geleid worden door een afzonderlijk individu, zich persoonlijk bewegend, stap voor stap, in zijn logisch proces. Maar in alle wetenschappelijk werk komt er een stadium waarin het noodig is om de abstracte gedachte, en de conclusies waartoe deze gedachte leidt, en de toets der feiten te onderwerpen; en zulk een toetsing kan vaak gemakkelijker en meer efficiënt door gezamenlijk werken of onder leiding van een instituut gevoerd worden dan door den individueelen werker.

In de economische wetenschap, waar de data waar-

¹⁾ Dit artikel is geplaatst in „The Review of Economic Statistics” van November 1936 en wordt met toestemming van den schrijver, directeur van de „Financial Section and Economic Intelligence Service” van den Volkenbond, en den uitgever, hier overgenomen.

op deze gebaseerd is, tegelijkertijd talrijk, gecompliceerd en vaak onzeker zijn, zijn de moeilijkheden (en de kosten) van quantitatief toetsen voor den individu dikwijls onoverkomenlijk. Het is niet onmogelijk dat het stadium, waarin door gezamenlijk streven een werkelijke bijdrage geleverd zou kunnen worden, reeds bereikt is in de conjunctuurtheorie, ofschoon het, voordat een voorafgaand onderzoek naar de bestaande theorie gedaan is, moeilijk is met eenige overtuiging te verzekeren of dit stadium al of niet bereikt is.

Aan den anderen kant is het makkelijk om het verschil tusschen het persoonlijk onderzoek van een hoogleraar aan een universiteit en het onderzoek van een instituut te overdrijven. Feitelijk moet elk onderzoek onder de controle van een individu staan. Het verschil ligt voornamelijk in de hulp, welke ter beschikking van dat individu gesteld kan worden en in de omgeving, waarin hij werkt. Een Regeeringsinstelling kan beter hulp bieden, maar zal bijna altijd een minder vruchtbare omgeving verschaffen dan de universiteit kan bieden. De „Intelligence Service” van den Volkenbond, waaraan de groep voor conjunctuuronderzoek is verbonden, bevat misschien meer van de universiteitsatmosfeer dan eenig daarmee vergelijkbaar Regeeringsinstituut en zij biedt het voordeel, vooral nu depressies universeel zijn, dat zij betrokken is bij den loop der gebeurtenissen in alle landen.

De methode.

De eerste belangrijke kwestie, welke beslist moest worden in Genève, was de wijze, waarop het onderzoek georganiseerd moest worden. Hierbij zijn m.i. drie wijzen van aanvatten mogelijk.

Allereerst kunnen zij, die er aan verbonden zijn, probeeren gebaseerd op te trekken de abstracte redeneering, gebaseerd op een zekere algemeene kennis, maar niet op een gedetailleerde of wiskundige studie van het conjunctuurverschijnsel, en daarbij pogen om algemeene gevolgtrekkingen te maken omtrent de causale gevolgen, die zich vermoedelijk voor zullen doen in ieder individueel geval of latent zullen zijn, hoewel verzacht door speciaal te onderscheiden factoren. Dit is het systeem, dat gewoonlijk gebruikt wordt door onafhankelijk werkende economen — het stelsel waardoor zeer zeker het grootste deel van de economische wetenschap is opgebouwd.

Anderzijds kan een poging gedaan worden om alle geschikte gegevens aangaande het conjunctuurverschijnsel — de loop der gebeurtenissen — te verzamelen, te classificeeren en te catalogiseeren, in den hoop, dat op deze wijze periodieke reeksen te voorschijn komen, de oorzaken gevonden worden als gevolg alleen van het feit, dat men ieder afzonderlijk verschijnsel ontdoet van den invloed der anderen en het daarna zuiver zijn plaats in den tijd geeft. Dit is de methode welke, als ik goed begrepen heb, vroeger door de Commissie van de Harvard University voor Economisch Onderzoek en de organisatie, die deze opvolgde, werd aangenomen. Zij vraagt geen theorie vooraf, integendeel, het wezen van deze methode is, dat de feiten voor zichzelf zullen spreken, in hun juiste vorm, niet verduisterd door vooropgezette ideeën of elegante theorieën.

In zeker stadium van het onderzoek moeten ongetwijfeld, indien het werk bewijst succes te hebben, de verzamelde, geclassificeerde en gecorrigeerde verschijnselen geïnterpreteerd worden teneinde de causale reeksen van de toevallige te onderscheiden; en uiteindelijk kan een algemeene interpretatie (theorie) van de geheele conjunctuurbeveging mogelijk blijken.

Dit tweede systeem is het omgekeerde van het eerste; het is het proces van inductieve redeneering vanuit een massa nauwkeurig onderzochte data naar algemeene stellingen.

Bij het Volkenbondsonderzoek wordt geen van deze beide elkaar aanvullende denkprocessen gevolgd,

maar is een gedragslijn aangenomen, welke in wezen een combinatie van beide is.

De conjunctuurverschijnselen zijn buitengewoon gecompliceerd, zij zijn en worden in vele landen onderworpen aan een zorgvuldig en nauwkeurig onderzoek en geanalyseerd en er bestaan te dien aanzien zeer veel doctrines. Vele dezer doctrines zijn misschien juist — of waarschijnlijk — of zelfs zeker — in hun diagnose, misschien zelfs ook in de therapie, die zij geven. Maar één ding staat vast, n.l. dat de bestaande theorieën, zij mogen juist of onjuist zijn, te weinig nauwkeurigheid hebben om van praktische waarde te zijn, of niet voldoende aanhangers hebben om algemeen aangenomen te kunnen worden als werkbasis. Want het ware onbegrijpelijk, dat zij, die verantwoordelijk zijn voor de economische en financiële politiek, indien zij wisten hoe men binnen het kapitalistisch stelsel depressies moet afwenden, of hun gevolgen verzachten, zulks niet zouden doen. Zelfs diegenen, die beweren dat depressies een onvermijdelijke karakteristiek van het stelsel zijn, beweren niet dat doeltreffende maatregelen om de intensiteit te verminderen in ieder speciaal geval ondenkbaar zouden zijn.

Een reden, waarom de bestaande theorieën zoo weinig uitwerking op de politiek hebben gehad of de resultaten der politiek zoo weinig bevredigend deden zijn, is misschien niet zoozeer gelegen in het feit dat geen der theorieën feitelijk praktische waarde heeft, maar dat de man uit de praktijk verbijsterd staat door hun aantal en het gebrek aan een gemeenschappelijke overtuiging onder de economisten. Daarom wordt het Volkenbondsonderzoek er op gericht de bestaande theorieën aan de feiten te toetsen. Het werk van het „Harvard Committee” begon met de feiten in de hoop daaruit een theorie te ontwikkelen; het werk van den Volkenbond begint met de theorieën in de hoop de juistheid of onjuistheid ervan in het licht van de feiten te beoordeelen.

Hierom gelijkt het Volkenbondsonderzoek meer op het uitgebreide onderzoek van het „National Bureau of Economic Research”. Professor Wesley C. Mitchell heeft uiteengezet, welke de algemeene beginselen zijn, waarnaar dit onderzoek wordt uitgevoerd. Zij verschillen van die, door den Volkenbond gevolgd, misschien vooral wat betreft het groote belang, dat de Bond in de eerste stadia van het werk aan de bestaande theorieën hecht. Professor Mitchell heeft, zoals ik zijn werkwijze begrijp, eerst een voorafgaande analyse gemaakt van de theorie, voornamelijk met het doel een voorloopige werkdefinitie van den term „economische conjunctuur” te verkrijgen. Zijn tweede stap is gewijd aan een onderzoek van de cyclische bewegingen in bijzondere processen, voornamelijk door middel van een systematische analyse van tijdreeksen, vertegenwoordigende een zoo groot mogelijk gebied van economische krachten. De schema's van deze verschillende processen zullen het ruwe materiaal verschaffen voor de beschouwing van de cycli in hun geheel en voor de ontwikkeling van een algemeene theorie.

Analyse en synthese van theorieën.

Bij de in Genève gevolgde werkwijze zijn de bestaande theorieën beschouwd als een deel van de totale data, welke nauwkeurig onderzocht en getoetst moesten worden. Professor Haberler, aan wien de leiding van het werk werd opgedragen, begon dienovereenkomstig met het maken van een zorgvuldige analyse van de bestaande theorieën. Hij heeft gepoogd door te dringen in kennelijke verschillen van doctrine, die te wijten zijn aan het gebruik van ongelijke terminologie of te wijten aan het feit, dat verschillende conjunctuurphasen als uitgangspunt genomen zijn; hij trachtte de aandacht te vestigen op de punten van overeenstemming en verschil door, voor zoover mogelijk, de theorieën die hij analyseerde, om te zetten tot een algemeene wijze van

voorstelling. Deze systematische analyse stuurde hij toe aan de auteurs, voor zoover zij nog in leven waren, met het verzoek zijn samenvatting van hun theorieën te verifieeren. In den herziene vorm zal deze analyse het eerste deel van de studie vormen, dat spoedig gepubliceerd zal worden.

Deze analyse van de bestaande theorieën en het overleg, hetwelk op de verspreiding van de eerste ruwe conceptie volgde, toonden aan, dat de mate van overeenstemming onder economisten, na het overwinnen van de terminologische moeilijkheden, grooter was dan gewoonlijk wordt geloofd en rechtvaardigen een poging beide met een synthese aan te vullen. In zulk een synthese moesten natuurlijk vele onderdeelen der individueele theorieën achterwege blijven, omdat zij of onvereinigbaar waren met andere theorieën, welke een beter sluitende verklaring bleken te geven of meer vereinigbaar waren met de feiten, of eenvoudig omdat zij zelf niet sloten of niet met de feiten klopten. Maar er bleef een verrassend groot stuk gemeenschappelijke grond en daarop heeft Professor Haberler gebouwd — geen nieuwe theorie noch een toren van Babel — maar een sluitende, mogelijkerwijs incomplete, these.

Zulk een these kon bezwaarlijk door correspondentie gecontroleerd worden, gelijk geschiedde met de objectieve analyse van de bestaande theorieën. Zij werd dus gecyclostyleerd — als deel II van zijn werk — en naar een groep economisten gestuurd, die zich gespecialiseerd hadden op dit onderdeel. Aan deze economisten werd tegelijkertijd gevraagd, of zij in Genève wilden komen om het een en ander te bespreken. De bedoeling van deze samenkomst was niet het verkrijgen van een soort collectieve verantwoordelijkheid voor Prof. Haberler's werk, noch het verkrijgen van een collectieve meening er over.

De samenkomst droeg den vorm van een gesprek, hetwelk verscheidene dagen duurde, in den loop waarvan over de verschillende critieke problemen gedebatteerd werd, zonder dat eenige poging gedaan werd om te komen tot conclusies van goed- of afkeuring. Wederom was de groote mate van overeenstemming opmerkelijk. Veel van de schijnbare verschillen van opvatting bleken een gevolg te zijn van verschillen in terminologie, veel ervan was niet meer dan een kwestie van accent. Op vele punten, evenwel, heerschte meningsverschil; op andere punten waren allen zich bewust, naar ik meen, dat de overeenstemming meer schijnbaar dan reëel was, en verdwenen of althans verminderd zou zijn, wanneer de tijd had toegelaten het vraagstuk dieper te peilen; op weer andere punten was er noch overeenstemming noch verschil van meening, maar onzekerheid.

Waar het meeste gebrek aan overeenstemming is, daar heerscht ook de meeste twijfel; en die twijfelpunten zijn de vitale punten — bij of omtrent het keerpunt van hausse in baisse en omgekeerd. Hoeveel de economische wetenschap momenteel de economische politiek kan helpen, blijft daarom een vraagstuk. Er heerscht twijfel omtrent deze punten, omdat onze kennis van de feiten nog onvoldoende is voor den bouw van een theorie. Verder onderzoek naar de werkelijke volgorde der gebeurtenissen in vele landen en betreffende vele cycli wordt vereischt, vóórdát de leemten en de zwakke schakels in de redeneering goed gemaakt kunnen worden. Professor Haberler heeft in zijn synthese niet meer gepoogd dan een lijn te schetsen, waarlangs de redeneering zich kan bewegen voor verdere discussie en ontwikkeling.

Analyse der feiten.

Dit geheele werk van Prof. Haberler, zijn analyse en zijn synthese, vormt de eerste stap van het onderzoek, waaraan men bezig is. De tweede stap is het toetsen van de theorieën aan de feiten. In zekere mate grijpen deze twee stadia noodzakelijkerwijs in elkaar — want men kan niet tot de synthese komen wanneer

de analyse en uiteindelijke zifting en selectie van de theorie niet gepaard waren gegaan met een inleidende en voorloopige zifting van het statistisch materiaal betreffende de conjunctuur. Het is evenwel gemakkelijk om te onderscheiden tusschen deze voorloopige verificatie en de systematische contrôle, welke het tweede stadium van het werk behoort te vormen.

De gegevens, vereischt voor zulk een contrôle, vallen m.i. uiteen in twee klassen — die, welke wel en die, welke niet uitgedrukt kunnen worden in den vorm van getallenreeksen.

Men is voornemens te beginnen met de eerste groep, en wil de verschillende theorieën zooveel mogelijk uitgaande van Professor Haberler's algemeene synthese, onderwerpen aan een zoo ruime en nauwkeurige statistische test als mogelijk blijkt.

Geen twee cycli zijn precies gelijk en in geen twee gevallen is het beïnvloemde economische organisme identiek. Om deze reden zou men kunnen beweren dat het een meer wetenschappelijke werkwijze zou zijn, om te beginnen met die verschijnselen, die niet uitgebeeld kunnen worden in statistische reeksen, met datgene, hetgeen men tegenwoordig de economische structuur pleegt te noemen, of met de reacties van den zakenman op de ups en downs van het zakenleven.

Er zijn echter belangrijke redenen van praktisch belang om den anderen weg te volgen. Indien dit statistisch onderzoeken van theoretische analyses van eenige praktische waarde blijkt te zijn, dan is het noodig om inlichtingen te verkrijgen omtrent de cyclische opvolging der gebeurtenissen uit zooveel mogelijk landen en voor zooveel mogelijk cycli. Het is allereerst noodig om na te gaan, welke feiten, in getallen uitgedrukt, vereischt zijn om iedere theoretische veronderstelling of serie van veronderstellingen te onderzoeken. Wij weten van te voren dat veel van het materiaal, noodig voor dit doel, ontbreekt, dat veel hetgeen beschikbaar is, niet den geschiktsten vorm heeft en dat de methoden om statistieken te vergelijken en indexcijfers te maken, van land tot land varieren¹⁾. De verzameling van het noodige statistische materiaal, de sorteering en classificatie, de verfijning en het daaruit samenstellen van de geschikte meetinstrumenten zal veel tijd vergen en de hulp van vele regeeringen en wetenschappelijke lichamen vereischen. Om deze reden alleen al zou het aanbeveling verdienen om te beginnen met de organisatie van dit deel van het werk. Er is nog een andere reden. Ieder land onder invloed van een depressie is verschillend van de andere landen, ieder tijdperk van het voorgaande en iedere depressie verschilt t.a.v. vele details van de andere. Maar ondanks deze verschillen blijven de grootere en fundamenteel belangrijke variaties in het nationaal inkomen, het volume van de productie, en het niveau van werkgelegenheid. Dit suggereert, dat er een gemeenschappelijke oorzaak (of combinatie van oorzaken) van deze zelfde verschijnselen is, machtiger dan de voedingsbodem waarop zij zich ontplooiën, een gemeenschappelijke oorzaak, die misschien gemakkelijker begrepen zou kunnen worden, wanneer het proces van analyse en toetsing niet belemmerd werd door datgene wat in meerdere of mindere mate den loop der gebeurtenissen kan veranderen, maar dezen kennelijk niet kan stuiten.

Tegelijkertijd is het van belang, de studie niet te verwaarloozen van die groep feiten, welke niet in getallen uitgedrukt kunnen worden. Ieder die den conjunctuur bestudeert is de waarde van een werk als Professor Thorp's „Business Annals”²⁾ en de noodzakelijkheid van verdere voortzetting van zulke studieën, welbekend.

¹⁾ Verreweg de grootste bijdrage, welke tot nu toe aan de verzameling van materiaal is toegevoegd, is natuurlijk die van het „National Bureau of Economic Research”.

²⁾ Willard L. Thorpe „Business Annals” (National Bureau of Economic Research, New-York 1926).

De beteekenis van die groepen feiten is wellicht het grootst wat betreft de twee vitale keerpunten en voor het uiteindelijk doel van al deze onderzoekingen, de vraag van de te volgen politiek. Zelfs wanneer de exacte aard van de depressie-oorzaken algemeen bekend en aanvaard was en de maatregelen om ze te voorkomen, te verzachten of te verkorten evenzeer, dan zou dat nog niet beteekenen, dat gelijke maatregelen geschikt zouden zijn voor verschillende landen: zelfs niet, als de loop der gebeurtenissen statistisch gemeten oogenschijnlijk gelijk was. Economische politiek kan niet in een vacuüm toegepast worden; juist ten aanzien van economische politiek is de speciale aard van de landen van vitaal belang.

Op gelijke wijze als met de verzameling van statistisch materiaal was begonnen, terwijl men met de analyse van de theorie bezig was en van dat materiaal een voorloopig gebruik werd gemaakt om de theorie te controleren, wordt voorgesteld om de studie van de niet-statistische verschijnselen voort te zetten, terwijl het toetsen aan de statistische feiten plaats vindt en de resultaten van die studieën aan te wenden voor wederkeeringe contrôle van de statistische analyse. In een later stadium kan het misschien noodig zijn om de geheele statistische analyse te herzien in het licht van een meer volledig overzicht van de economische geschiedenis. Maar het verdient de voorkeur de analyse der feiten — al dan niet statistisch — aanschouwelijk te maken als een bepaald stadium van het werk, zelfs wanneer in het begin meer tijd wordt besteed aan het statistisch materiaal.

Dit tweede stadium — het stadium van feitelijke analyse en contrôle — zal niet, zou ik er aan toe willen voegen, gewijd worden aan het bedenken van middelen om de bestaande theorieën te toetsen. Maar eenig bewijs of eenige weerlegging in de mathematische beteekenis van het woord is natuurlijk onuitvoerbaar. Het zou belachelijk zijn om te streven naar meer dan een poging om aan te toonen, dat de theorie in het algemeen al of niet blijkt overeen te stemmen met de massa der bijeengebrachte feiten, wanneer die feiten eenmaal geënclassificeerd zijn en opgesteld zijn in hun juiste tijdsvolgorde.

Samenvatting.

Wanneer tenslotte maatregelen om depressies te voorkomen, te verminderen of te verkorten gevonden zullen worden, dan zullen deze maatregelen niet een gevolg zijn van de ontwikkeling van een volledige conjunctuurtheorie, tegelijkertijd in analytischen en therapeutischen zin, maar van een pijnlijk proces van praktisch probeeren en dwalen. Wellicht is het niet geheel nutteloos optimisme om te gelooven, dat sinds 1929 eenige lessen op het gebied der economie geleerd zijn. Maar de theorie kan het onderzoek richting geven en den omvang der dwalingen beperken.

Het komt er hier op aan, gelijk bij al dergelijk werk, zijn verwachtingen niet te hoog te stellen en vastberaden de pogingen voort te zetten. Scepticisme moet met wilskracht gepaard gaan; en de gronden voor scepticisme zijn overvloedig. Wij kunnen, maar al te vaak terecht, twifelen aan de beteekenis van correlaties tusschen tijdreeksen; wij kunnen twifelen, wat de depressies van de 19de en 20ste eeuw aangaat, of de cijfers voldoende zijn in aantal om een basis te vormen voor conclusies, wij kunnen twifelen of een groot deel der verschijnselen na zorgvuldige analyse voldoende uniform zal blijken te zijn teneinde er eenige gevolgtrekkingen uit af te leiden. Maar welke ook onze gronden tot twifelen zijn, het onderzoek moet worden voortgezet. Indien wij de rampen der depressies beschouwen, het directe verlies aan rijkdom en inkomen (en dit is misschien nog het minste kwaad), de tijdelijke en in sommige gevallen duurzame verliezen van uitzicht op werk, en als gevolg angst voor de toekomst, terwijl bij hen, wiens plicht het is leiding te geven het gevoel van

schaamte groot moet zijn, omdat na anderhalve eeuw van kapitalistisch industrialisme, de maatschappij absoluut onmachtig is de golven van voorspoed en depressie te beheerschen, indien wij de gesteldheid bezien, die geboren wordt uit vrees en het gevoel van nietige onmacht, dan moet de vasthoudendheid om het werk voort te zetten, wel onverflauwd blijven.

Hoewel het best mogelijk is, dat het werk, hetwelk momenteel te Genève wordt gedaan, geen direct aanwijsbaar effect zal hebben, hecht ik er beteekenis aan, omdat het m.i. werk is, dat gericht is op de kern en niet op de oppervlakte van een der ernstigste ziekten van de moderne maatschappij.

A. LOVEDAY.

DE AMERIKAANSCH E VAKBEWEGING.

Ebb and Flow in Trade Unionisme.
Leo Wolman. — National Bureau
of Economic Research. 1936.

Het was de vakbeweging in de Vereenigde Staten in de periode van economischen voorspoed vóór 1929 niet voor den wind gegaan. Het aantal vakvereenigingsleden overschreed in 1904 voor het eerst de twee millioenen: 2.072.700. Het bedroeg in 1914: 2.687.100. Toen kwamen de, voor het Amerikaansche economische leven, zoo profijtelijke oorlogsjaren. De politieke en sociale atmosfeer was uitermate bevorderlijk aan den groei der vakbeweging; hoofdzaak was, dat de industriele vrede kon worden gehandhaafd. In 1918 is het ledental tot 3.467.300 opgelopen. In 1920 wordt de top bereikt: 5.047.800. Het ledental steeg in de periode 1915—'20 met bijna 2.5 millioenen, — een winst, grooter dan de totale vooruitgang in het achttienjarig tijdvak 1897—1914.

Dan treedt de eb in. 1925: 3.519.400. 1929 — let wel, op het einde van een periode van ongehoorden voorspoed — is het ledental 3.442.600. Nu doet de crisis zich gevoelen. 1933: 3.608.600. Sinds het topjaar 1920 heeft de vakbeweging 2.074.800 leden verloren. Zij is in 1933 weer, waar zij reeds in 1917 was geweest, of, de groei middelerwijl van de arbeidersbevolking in de Vereenigde Staten in aanmerking genomen, waar zij was in 1910.

Maart 1933: Roosevelt komt aan het bewind. *The New Deal!* 16 Juni 1933 wordt de *National Industrial Recovery Act* geteekend. In de twee daarop volgende jaren won de vakbeweging 900.000 leden! De winst was veel grooter in het eerste dan in het tweede jaar. 1933—'34 bedroeg de toeneming 635.000 leden. 1934—'35: 280.000 leden.

Er is een overtuigende omkeer gekomen in den gang van zaken. De herstel-beweging heeft de vakbeweging mee opwaarts gevoerd. Was het herstel van bedrijvigheid daarbij de voornaamste factor? Weliswaar is de lijn van bedrijvigheid en werkgelegenheid omtrent het midden van 1933 omgebogen en heeft de opwaartsche beveging zich nadien, met korte onderbrekingen, voortgezet. Doch de werkloosheid bleef groot en een aanzienlijk deel der bevolking, omvangrijker dan ooit te voren, bleef voor levensonderhoud aangewezen op den publieken steun. De gang van zaken in de voorgaande prosperiteits-periode houdt bovendien een waarschuwing in, om aan dien factor overwegende beteekenis toe te kennen.

Wolman aarzelt niet in zijn oordeel. De winst aan leden is niet in hoofdzaak effect van het economisch herstel. De voornaamste factor voor de uitbreiding der vakbeweging is waarschijnlijk het omvangrijke experiment van regeerings-bemoeiing met de voorwaarden van mededinging op economisch gebied en de arbeidswetgeving. Er is hier eenige analogie met den oorlogstijd. Voor de tweede maal tijdens een generatie tracht de Federale Regeering, hetzij dan voor eenigszins andere doeleinden, de arbeidsverhoudingen te regelen. Toen dwongen de behoeften van de oorlogseconomie. Nu wordt deze politiek beheerscht door het streven naar economische en sociale hervorming. Het bevorderen van gemeenschappelijke regeling der ar-

beidsvoorwaarden (collective bargaining) is een integreerend deel van het program der Regeering tot vergrooting van het volume koopkracht der verbruikers. Het bereiken van meerdere gelijkheid in de machtspositie van ondernemers en werknemers wordt geacht van beslissende beteekenis te zijn voor het verwezenlijken, volgens de theorieën der Regeering, van een effectief program voor economisch herstel. Doch daarnevens zit bij de Regeering de bedoeling voor, tegemoet te komen aan traditioneele grieven van den georganiseerden arbeid, oud zeer in de betrekkingen tusschen ondernemers en arbeiders weg te nemen en hun samenwerking in het bedrijf te bevorderen.

Aan de vakorganisaties werd in de herstel-beweging een belangrijke plaats ingeruimd. Deze geheele arbeids-politiek der Regeering steunde voornamelijk op de N.I.R.A. en haar uitvoerings-organen. In Section 7 (a) van deze wet waren de rechten van de werknemers ten aanzien van vrijheid van organisatie en van collectieve onderhandeling door zelf-gekozen vertegenwoordigers, los van elken invloed der ondernemers, nadrukkelijk gestipuleerd. Roosevelt wond er geen doekjes om. — Zorg dragen voor de algemeene welvaart door bevordering van de organisatie der industrie ter verkrijging van samenwerking tusschen bedrijfs-groepen; tot stand brengen en in stand houden van gemeenschappelijk optreden van werknemers en bedrijfsleiding onder de noodige sanctie en het noodige toezicht van de overheid; en vergrooten van het verbruik van industriele en agrarische producten door verhooging van de koopkracht: dat was, volgens de inleidende verklaring der wet, haar doel.

Het verkondigen en toepassen van deze beginselen moest de werfkracht der vakbeweging uitermate versterker. De samenstelling en procedures van de uitvoerende organen stuwden in dezelfde richting. De strijd om de codes beroerde niet slechts het bedrijfsleven, doch de gansche Amerikaansche wereld. Bij de samenstelling der codes lieten de vakorganisaties, als vertegenwoordigers der werknemers, zich geducht gelden. De *Labor Advisory Board*, voornaamste vertegenwoordiger van den arbeid bij de herstel-administratie, was, behoudens twee uitzonderingen, samengesteld uit vertegenwoordigers van het Amerikaansche Vakverbond en aangesloten organisaties. In alle officieele raden en commissies, die als paddestoelen uit den grond schoten, kregen de georganiseerde arbeiders een ruime plaats.

Ontzaggelijk steeg het prestige der vakorganisatie door deze officieele inschakeling in de herstel-beweging. De talrijke verkiezingen voor officieele arbeiders-vertegenwoordigers gaven haar wind in de zeilen. De propaganda-mogelijkheden werden haar als het ware aangeboden.

Door de beslissing van het Hooggerechtshof van 27 Mei 1935 werden de *Recovery Administration* en al de onder haar werkende commissies op het terrein van den arbeid weggevaagd. Toen bleek overtuigend, welk een groote beteekenis de vakbeweging was gaan hechten aan deze ingrijpende en veelomvattende Regeeringsbemoeiing. Haar traditioneele tegenzin tegen wetgevende maatregelen was overwonnen. Zij dong nu naar den steun van het bewind. Mede onder haar aandrang kwam 5 Juni 1935 de *National Labor Relations Act* tot stand en 30 Aug. 1935 de *Guffey Act* (voor de bitumineuse steenkoolindustrie). Beide wetten hebben ten doel de collectieve onderhandeling over de arbeidsverhoudingen te bevorderen.

Roosevelt zet zijn titanischen arbeid onverdroten voort. Zijn jongste optreden bewijst het overtuigend. Het Amerikaansche „experiment” is nog in vollen gang. En de Amerikaansche vakbeweging vaart in zijn kielzog.

De vraag dringt zich op: opent deze gang van zaken een geheel nieuw perspectief voor de Amerikaansche vakbeweging?

Wolman laat zich ten deze niet zeer positief uit. En zijn beschouwingen zijn allerminst uitgesproken optimistisch. En daarvoor is, ook naar onze wijze van zien, reden te over.

Rechtuit optimistisch mag men slechts zijn, wanneer de vakbeweging, zij het dan onder begunstiging der tijdsomstandigheden, uit eigen innerlijke kracht toeneemt in omvang, macht en invloed. Daaraan ha-pert wel wat. De innerlijke crisis, welke de Amerikaanse vakbeweging doormaakt, de rumoerige strijd tusschen de voorstanders van vaksgewijze- en bedrijfsgewijze-organisatie, tusschen de *American Federation of Labor* en het *Committee for Industrial Organization*, tusschen *Green* en *Lewis*, is daarvan een symptoom.

De Amerikaanse vakbeweging was van ouds slechts krachtig in enkele takken van het bedrijfsleven. In het decennium 1920—1930 vormden vijf groepen van organisaties — transport, bouwbedrijf, (steenkolen) mijnbedrijf, drukkerij, kledingindustrie — den grondslag der Amerikaanse vakbeweging. Zij omvatten thans nog, met eenige annexa, 65 à 70 pCt. van het totale ledental. Bepaalde eigenschappen van het Amerikaanse politieke en economische leven verklaren niet slechts de betrekkelijke zwakte van de arbeidersbeweging in dit reusachtige land, doch ook de tendens tot concentratie in bepaalde takken van bedrijf. Wij kunnen daarbij thans niet stilstaan. Slechts zij geconstateerd, dat de Amerikaanse vakverenigingen steeds groote moeite hebben gehad om duurzaam een machtspositie te verwerven in die takken van voortbrenging, welke zich gemakkelijk leenden tot verplaatsen van het bedrijf naar gebieden met achterlijke arbeidsverhoudingen en een ongeorganiseerde arbeidersbevolking. Ook dit feit werpt licht op de beteekenis van de, een ganschen bedrijfstak omvattende, code-voorschriften voor de positie der vakbeweging.

Nu is evenwel de winst van omtrent een miljoen leden in 1933—'35 voornamelijk verkregen in bedrijfstakken, zooals mijn- en kledingbedrijf, waar reeds van ouds in substantieele deelen van het bedrijf, de organisatie vasten voet had verkregen. De staal-, automobiël-, rubber- en textielindustrie, de „public utilities” (voorziening met water, electriciteit, gas, enz. door, in het algemeen, particuliere bedrijven) met uitzondering van de spoorwegen, de distributiebedrijven en de „diensten” zijn, met betrekkelijk ondergeschikte uitzonderingen, grotendeels ongeorganiseerd gebleven. Ook daarover kunnen wij niet uitweiden.

Mag men nu verwachten, dat de politiek van de nieuwe bedeeing, die de traditioneele ontwikkeling heeft omgebogen, ook voor duurzaam succes vakorganisatie in de massale industrieën den bodem heeft bereid? Deze opvatting wordt met overtuiging verkondigd. En niemand zal de beteekenis van een standvastige en moedige regeeringspolitiek in dezen trant voor de ontwikkeling der vakbeweging kunnen miskennen. Doch nevens de sociale en economische politiek der Regeering zijn ook andere factoren van groot belang. De algemeene toestand van het bedrijfsleven. De houding der ondernemers. De algemeene mentaliteit der bevolking. De geestesgesteldheid der arbeiders. De innerlijke verhoudingen in de arbeidersbeweging.

De eigen aard en levenskracht der vakbeweging, de deugdelijkheid van haar grondslagen in verband met de economische structuur en ontwikkeling, haar beginselen en haar prestatievermogen, beheerschen bovenal haar toekomst.

Hier raken wij ook de kern van den imponeerenden strijd tusschen de twee richtingen in de vakbeweging. Het Amerikaanse Vakverbond heeft een overwegende positie in de vakbeweging; in 1934 waren 84 pCt. van alle vakverenigingsleden, via hun organisaties, er bij aangesloten. De strijd over

den organisatievorm heeft in October 1935 tot een schisma geleid, dat groote, actueele beteekenis heeft voor de gebeurtenissen op sociaal terrein in de Nieuwe Wereld.

De tegenstelling is: organisatie volgens vak, ambacht, aard der betrekking of organisatie bedrijfsgewijze, volgens den tak van industrie. De voorstanders van „*industrial unionism*” gelooven, dat het letterlijk vasthouden aan de aanspraken op hun rechtsgebied door de gevestigde „vak”-organisaties de kracht en efficiency van het optreden der georganiseerde arbeidersbeweging heeft geschaad en de vestiging van nieuwe organisaties in de massale industrieën heeft belemmerd. Het vraagstuk kwam, met de modern-industrieële ontwikkeling, in alle landen naar voren en berokkende moeilijkheden. Doch deze kregen niet omvang en beteekenis als in Amerika. De practijk was, dat veelal, bij allerhande nieuwe groepeerings, bestaande bonden werden omgebogen tot bedrijfsorganisaties. De ontwikkeling van het bedrijfsleven maakte deze aanpassing en omvorming onvermijdelijk.

Verstaan dus *Green* en zijn medestanders niet de teekenen des tijds? Het geval ligt niet zoo eenvoudig voor Amerika. Zij baseeren zich op langdurige ervaring. In het verleden bleek de organisatie der arbeiders volgens hun vak, dus vooral van de geschoolde arbeiders, aldaar, zoowel ten aanzien van de werfkracht en stabiliteit der organisatie als van de daadwerkelijke krachtsuitoefening verre superieur. Professor Selig Perlman schreef: het alles overheerschende probleem van de Amerikaanse arbeidersbeweging is altijd geweest het probleem van het georganiseerd blijven.” De organisatie volgens het vak toonde hier haar voorsprong.

Omtrent den dieperen grond van dat verschijnsel kan men moeilijk in twijfel verkeerden. De doeleinden der Amerikaanse vakbeweging waren steeds zeer beperkt. Zij reikten niet uit over de behartiging van de oogenblikkelijke belangen der leden. Deze vakbeweging miste, in tegenstelling met die in andere landen, een eigen ideologie. Klassebesef en klasse-samenhoorigheid zijn uitermate zwak ontwikkeld. Sociale inspiratie en wijdere sociale doelstelling ontbraken ten eenenmale. Zoo vormden de vakgemeenschap en de engere vak-solidariteit het bindmiddel der organisatie. In tal van andere landen ging de overgang van vak- tot bedrijfsorganisatie geenszins gepaard met inboeten van werf- en bindkracht. Gegeven de algemeene geestesgesteldheid in Amerika, en van de Amerikaanse arbeidersbevolking, is dat aldaar onvermijdelijk het geval.

Niettemin: de ontwikkeling der economische en sociale verhoudingen laat tenslotte geen keus. *Lewis* heeft dat terecht begrepen. Doch de vraag blijft, of de verwachtingen van hen, die in de verandering van structuur der beweging een fundamenteele en essentieele hervorming zien, welke den weg zal banen voor de organisatie van de miljoenen in de massale industrieën, in vervulling zullen gaan. Tenzij tegelijk andere, diepgaande veranderingen in de positie en de mentaliteit der arbeidersklasse intreden. Opzettelijke steun der Regeering en conjunctuurverloop blijven per slot van zaken wisselvallige factoren!

Zal de voortgezette, volhardende toepassing van de politiek van Roosevelt, zullen de New Deal en de strijd daarvoor bijdragen tot de vorming van een eigen ideologie der Amerikaanse arbeidersklasse? Misschien behoeft deze grootscheepsche beweging, geboren uit den nood des tijds en geleid door een genialen President, om in stand te blijven en te slagen, zelve den steun van een diepe overtuiging van breede lagen des volks en van een principieel geschoolde arbeidersklasse. Reeds beschouwen velen de actie van *Lewis* en zijn aanhangers als de inleiding tot de vorming van een zelfstandige, socialistisch gezinde arbeiderspartij. Hoe dat zijn moge: de huidige

Dit beteekent echter nog geenszins een eenzijdige behartiging van bepaalde belangen, want wie dit meent zou zich vergissen. Wie van oordeel is, dat het zoo vanzelf spreekt, om in het economische bedrijfsleven den volwassen arbeider te handhaven ten koste van wat dan ook en hem derhalve onder geen enkele omstandigheid te vervangen door jeugdige personen of door vrouwen, beziet de dingen al te eenzijdig. Ons land met zijn kwetsbare economische positie moet uiterst voorzichtig zijn in het nemen van maatregelen als thans aan het oordeel van de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden onderworpen. Juist die kwetsbare economische positie dwingt tot de uiterste voorzichtigheid.

De Minister van Sociale Zaken merkt dan ook in de Memorie van Antwoord op het voorloopig verslag, uitgebracht naar aanleiding van zijn ingediende begroting over het dienstjaar 1937 onder het hoofd „Verdeeling van den beschikbaren arbeid” het navolgende op:

„Wanneer verscheidene leden in het Voorloopig Verslag opnieuw als hun oordeel te kennen geven, dat alle redelijke middelen, welke tot een betere verdeeling van den beschikbaren arbeid en daardoor tot vermindering van werkloosheid kunnen leiden, moeten worden aangegrepen, dan kan de ondergeteekende zich in beginsel met die sympathieke gedachten vereenigen. Hij moet er echter al aanstonds op wijzen, dat de gekozen formulering niet geheel juist is. Door een betere verdeeling van den arbeid, wordt de werkloosheid niet verminderd, want de totale werkgelegenheid neemt daarmede niet toe. Wel kan aldus het leed der werkloosheid wat minder schrijnend worden, doordat het in zachteren vorm over meer personen verdeeld wordt. Intusschen is ook dit een mogelijkheid, die minder eenvoudig te verwezenlijken is dan men soms schijnt te denken. Dit vraagstuk is sinds vele jaren aan de orde. Voortdurend staat der Regeering de vraag voor oogen, hoe zij in deze eenige verbetering zou kunnen brengen, maar telkens opnieuw komt zij tot de conclusie, dat de meeste middelen, welke in dit verband worden aangegrepen, niet tot het gewenschte doel zullen voeren; integendeel, ons land met zijn kwetsbare economische positie moet uiterst voorzichtig zijn in het nemen van maatregelen, als thans weer in het Voorloopig Verslag aanbevolen. Wordt niet alles er op gezet om stijging van de productiekosten tegen te gaan, dan spant men het paard achter den wagen.”

Zoo is het inderdaad. Het is dan ook noodzakelijk, dat de wetgever bij het vaststellen van maatregelen, als in het hier bedoelde wetsontwerp zijn neergelegd, tevens voldoende waarborgen biedt, dat inderdaad met deze voorschriften het paard niet achter den wagen wordt gespannen. In het bedrijfsleven zal derhalve uitsluitend mogen worden ingegrepen, daar, waar niet de noodzakelijkheid is gebleken om op grond van een rendabele exploitatie of van een economisch voortbestaan tot de vervanging van goedkoopere werkkrachten over te gaan, met uitsluiting van den volwassen arbeider, die in betere tijden bij uitstek voor het verrichten van dezen arbeid was aangewezen.

De vraag, welke door mij dan ook te beantwoorden valt, is nu deze: biedt het ingediende wetsontwerp nu inderdaad die noodige waarborgen.

Wij hebben dit thans te onderzoeken. De artikelen 2 en 3, welke de kern van de voorgestelde regeling uitmaken, luiden als volgt:

Artikel 2.

Met betrekking tot bepaalde soorten van arbeid, welke vóór 1 Januari 1934 in fabrieken of werkplaatsen in het algemeen door mannelijke arbeiders plachten te worden verricht, kan, tot herstel van dien toestand, bij algemeenen maatregel van Bestuur, hetzij worden vastgesteld welk percentage van de arbeiders, die zoodanigen arbeid in eene fabriek of werkplaats verrichten, ten hoogste uit vrouwen of meisjes mag bestaan, hetzij worden bepaald, dat zoodanigen arbeid door een vrouw of een meisje in een fabriek of werkplaats niet mag worden verricht of slechts mag worden verricht onder de bij of krachtens dien algemeenen maatregel gestelde voorwaarden.

Artikel 3.

Indien in een fabriek of werkplaats of in een groep van fabrieken of werkplaatsen het aantal mannen van 25 jaar of ouder in verhouding tot het aantal der overige arbeiders kleiner is dan in het algemeen in soortgelijke fabrieken of werkplaatsen, waar hetzelfde dan wel een ander bedrijf wordt uitgeoefend, het geval is, kan bij algemeenen maatregel van Bestuur worden vastgesteld, welk percentage van de arbeiders, in die fabriek of werkplaats of in eene tot die groep behorende fabriek of werkplaats werkzaam, ten minste uit mannen van dien leeftijd moet bestaan.

Op de volgende punten wil ik nu de aandacht vestigen. De regeling kan slechts geschieden bij algemeenen maatregel van Bestuur. Een eenvoudige Ministerieele beslissing is derhalve uitgesloten.

Voorts zal de regeling inzake de vervanging van vrouwen en meisjes door mannelijke krachten (artikel 2) slechts betrekking kunnen hebben op bepaalde soorten van arbeid, welke vóór 1 Januari 1934 in fabrieken of werkplaatsen in het algemeen door mannelijke arbeiders werden verricht.

Er zijn, aldus de Memorie van Toelichting op artikel 2, niet alleen verschillende soorten van werk, die evengoed door mannelijk als door vrouwelijk personeel verricht kunnen worden, maar meermalen zelfs doen vrouwen werk, waartoe zij om fysieke of psychische redenen eigenlijk minder geschikt zijn en dat dan ook tot voor weinige jaren uitsluitend door mannelijke arbeidskrachten verricht werd. Kan op dit gebied ingegrepen worden, dan komt er weer eenige ruimte voor mannelijk personeel.

Naar het voorloopig inzicht van den Minister kunnen de te treffen voorzieningen op de volgende soorten van arbeid betrekking hebben:

- arbeid in aardewerkfabrieken en tegelperserijen, bestaande in aardbereiding, in tegelspersen en in het gieten, vernis-strijken of vernis-sputten van sanitair aardewerk;
- arbeid in glasfabrieken in de mengkamer, aan of bij de glasovens, of bestaande in het slijpen van glas;
- arbeid in drukkerijen, bestaande in het uit de hand of machinaal letterzetten;
- arbeid in kisten- en timmerfabrieken;
- arbeid in borstelfabrieken, met uitzondering van inpakarbeid;
- arbeid in leerfabrieken, met uitzondering van inpakarbeid;
- arbeid in schoen- en pantoffelfabrieken, met uitzondering van het stikken, plakken en verder bewerken van de schacht en van inpakarbeid;
- arbeid in capsulefabrieken, bestaande in het bedienen van walsen;
- arbeid in fabrieken van bouten, moeren, klinknagels en draadnagels;
- het kloppen en stoppen van zakken;
- arbeid in sigarenfabrieken en tabakskerverijen, bestaande in het aanvochten en mengen van tabak, het met de hand vervaardigen van sigaren en het sorteeren van sigaren;
- het uitbeenen van vleesch;
- arbeid in veenderijen, bestaande in het verplaatsen van beladen kruiwagens;
- arbeid in steenfabrieken;
- arbeid, bestaande in het vulcaniseeren van rijwielbanden.

Men heeft zich dus ten aanzien van een bepaald bedrijf eerst af te vragen, hoe was de toestand ten opzichte van de verhouding van mannelijke arbeiders tot vrouwelijke werkkrachten vóór 1 Januari 1934, op een tijdstip derhalve, waarop de nog steeds heerschende economische crisis zich ook reeds over de gansche linie had doen gevoelen, zoodat men mag aannemen, dat op genoemden datum ook reeds de noodige voorzieningen om tot een zoo economisch mogelijke bedrijfsexploitatie te komen, waren getroffen.

Het tijdstip van vergelijking lijkt mij dus inderdaad juist gekozen. Een vergelijking van onvergelijkbare factoren of grootheden is hier niet aanwezig. Bovendien is alles nog geheel facultatief. Alge-

meen bindende voorschriften bevat het artikel 2 immers niet. Elk bedrijf, elk geval moet op zichzelf worden beoordeeld.

Thans artikel 3. Dit noemt geen datum van vergelijking, maar opent wel de mogelijkheid de fabrieken en werkplaatsen van dezelfde soort onderling met elkander te vergelijken, teneinde te kunnen nagaan, waarom de eene fabriek zooveel kleiner aantal mannelijke krachten heeft boven 25 jaar dan de andere gelijksoortige fabriek of werkplaats. Hier zal dus alleen kunnen worden ingegrepen, als in een bepaalde fabriek in vergelijking met andere gelijksoortige fabrieken in de verhouding van mannelijke krachten beneden en boven 25 jaar een bepaalde wan-toestand bestaat.

Zullen zich veel van deze gevallen voordoen? Ik weet het niet. Eenigen tijd geleden vernamen wij uit de couranten, dat zich in de chocoladefabricage toestanden voordeden als in artikel 3 bedoeld. De Memorie van Toelichting op genoemd artikel zegt hiervan het volgende:

„Misstanden, als waarop in dit verband in het algemeene deel dezer Toelichting gewezen is, kunnen zich voordoen in bepaalde fabrieken, maar evenzeer in bepaalde bedrijven of andere groepen van fabrieken. Het enkele feit, dat in een fabriek of in een groep van fabrieken het aantal volwassen mannen in verhouding tot het aantal der overige arbeiders kleiner is dan in andere fabrieken, die daarmede vergeleken kunnen worden, behoeft nog niet te wijzen op een wanverhouding, welke van Overheidswege gecorrigeerd dient te worden.”

Het artikel zegt dan ook niet, dat bij een dergelijk verschil in de getalsverhoudingen in elk geval moet worden ingegrepen; het scheidt alleen de mogelijkheid daartoe. Bij algemeenen maatregel van Bestuur kan in zoo'n geval het percentage worden vastgesteld, dat de volwassen mannen in de betrokken fabriek of fabrieken van de totale bezetting moeten uitmaken. Als vergelijkingsobject komen volgens het artikel in aanmerking „soortgelijke fabrieken of werkplaatsen, waar hetzelfde dan wel een ander bedrijf wordt uitgeoefend”. Er zijn bedrijven, die, wat den aard van het productieproces betreft, althans in diverse onderdeelen in groote trekken overeenstemmen met andere bedrijven, waarin een geheel ander product vervaardigd wordt. Doet zich nu in een geheel bedrijf of althans in de meeste of de voornaamste daartoe behorende fabrieken het in dit artikel bedoelde geval voor, dan kan het verhoudingscijfer voor de volwassen mannen worden vastgesteld aan de hand van de cijfers, die een hiermede te vergelijken bedrijf te zien geeft.

Als volwassen arbeiders noemt het artikel de mannen van 25 jaar of ouder. Werkgevers, die er op uit zijn met goedkope jonge krachten te werken, houden hun personeel niet tot het 25e jaar. Men kan wel in het algemeen aannemen, dat in zoo'n fabriek een man, die eenmaal den 25-jarigen leeftijd bereikt heeft, niet meer behoort tot de groep, welke voor jeugdige arbeiders het veld zal moeten ruimen.

Hierboven is er reeds op gewezen, dat dit wetsontwerp vrij sterk ingrijpen van Overheidswege in het beheer eener onderneming mogelijk maakt.

Teneinde de noodige waarborgen te scheppen, dat geen overrijlde maatregelen genomen worden, is bepaald, dat elk ingrijpen, ook wanneer het slechts één fabriek betreft, gebonden is aan een algemeenen maatregel van Bestuur.

Een enkele Ministerieele beschikking is derhalve, evenals bij artikel 2, uitgesloten. Ik acht dit een groote waarborg om een willekeurig ingrijpen te voorkomen.

Artikel 4 versterkt nog deze waarborg door te bepalen, dat tot vaststelling van den in de artikelen 2 en 3 bepaalden algemeenen maatregel van Bestuur niet eerder wordt overgegaan, dan nadat de betrokken bedrijfsraad of bedrijfsraden in de gelegenheid zijn gesteld hun oordeel daarover te kennen te geven

en nadat het advies is ingewonnen van een door den Voorzitter van den Hoogen Raad van Arbeid samengestelde Commissie uit dien Raad, waarin tenminste één vertegenwoordiger van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en, voor zoover geen bedrijfsraden bestaan, ook vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersvakverenigingen uit de betrokken bedrijven zitting hebben. Ook anderen dan leden van den Hoogen Raad van Arbeid kunnen in deze Commissie zitting hebben.

Teneinde voorts in de toepassing van de krachtens artt. 2 en 3 eventueel getroffen regeling een gewenschte soepelheid te brengen, schrijft artikel 5 nog voor, dat op grond van bijzondere omstandigheden schriftelijk een voorwaardelijke of onvoorwaardelijke — door de districtshoofden der Arbeidsinspectie, of in beroep door den Minister — een vergunning kan worden verleend, om in een fabriek of werkplaats voor een tijdvak van ten hoogste 3 maanden af te wijken van het bepaalde krachtens art. 2 of art. 3. Omtrent de verleening van zulk een vergunning wordt zoo mogelijk overleg gepleegd met het betrokken orgaan der openbare arbeidsbemiddeling.

De artt. 6 t/m. 16 behelzen de in de arbeidswetgeving gebruikelijke voorschriften betreffende controle, aansprakelijkheid en zijn voor onze bespreking van minder belang.

Tenslotte bepaalt artikel 17 dat deze wet een werkingsduur van 3 jaar zal hebben. De Minister is hierbij blijkbaar uitgegaan van de verwachting, dat de tijdsomstandigheden na 3 jaren voldoende verbeterd zullen zijn om deze crisismaatregelen niet meer noodig te hebben.

Resumeerende kom ik nu tot deze conclusie. Alleen hij, die in bijzondere tijden, zooals wij thans doormaken, niet al te zeer dogmatisch wil denken en niet wensch vast te houden aan de in normale tijden op zichzelf zeer goed te verdedigen opvatting, dat aan de vrouw evenals aan de jeugdige mannelijke kracht in den strijd om het bestaan geen wettelijke beperkingen inzake het zoeken naar loonnenden arbeid mogen worden opgelegd, kan in dit wetsontwerp de sociale bedoeling ten zeerste waardeeren, om aan den werklooze, die voor vrouw en kinderen reeds te zorgen heeft, of die door zijn leeftijd daartoe het meest is aangewezen, een voorrang te geven op een arbeid, die zelfs in de eerste crisisjaren als regel niet door een vrouw of een jeugdige mannelijke persoon werd verricht.

Dit alles klemt te meer als men nog let op het vele, dat in de laatste 3 jaren door de oprichting van werkkampen en van centrale werkplaatsen voor de jeugdige werklozen in ons land wordt verricht. Bovendien bevinden zich hier nog een 45.000 vreemde vrouwelijke krachten, die toch vermoedelijk wel ten deele door Hollandsche vrouwen kunnen worden vervangen.

Mr. F. VAN WALSEM.

UITVOERRECHT OP ONDERNEMINGSRUBBER.

Moderne economie.

Gelijk de dagbladen reeds hebben medegedeeld, is door den Volksraad in Nederlandsch-Indië een voorstel tot wijziging van het uitvoerrecht op ondernemingsrubber aangenomen, dat deze heffing zeer aanzienlijk zal verlagen. Niet alleen doordat de grens waarop de heffing begint tot 20 cent per hkg is verhoogd, doch ook omdat de schaal milder is gemaakt. In plaats van een heffing van $\frac{1}{4}$ cent per volle cent hooger prijs — thans boven de 21 cent — wordt deze 0.1 cent. In feite komt dit erop neer, dat bij een prijs van 38 cent over de periode van berekening (welke voor 1938 de periode van 1 October 1936 tot 1 Juli 1937 in plaats van 1 Juni 1936 tot 31 Mei 1937 omvat) het recht tot ongeveer de helft wordt teruggebracht.

Wij hebben, toen de oorspronkelijke voorstellen

indertijd bekend werden, in dit weekblad (zie E.-S. B. van 4 en 18 September 1935) principieel stelling genomen tegen deze heffing en zouden dus thans geen aanleiding hebben tot een beschouwing, ware het niet, dat in de Memorie van Toelichting een paar merkwaardige stellingen worden aangetroffen, welke de vermelding zeker waard zijn.

Gehandhaafd wordt door de Regeering de meening, dat de rubberproducenten aan de geldmidde-len van Nederlandsch-Indië een bijdrage zullen moeten blijven leveren, doch thans wordt daaraan toegevoegd, dat deze in redelijke verhouding moet staan tot de zeer groote voordeelen, welke uit de rubber-restrictie zijn genoten. Daarbij wordt aangeteekend, dat de resultaten van deze restrictie in de te be-dingen prijzen sprekender tot uiting komen dan bij eenig ander product, dat aan beperkende maatregelen inzake productie en afzet is onderworpen.

Het is een zeer aantrekkelijke vergelijking, die, zooals zij daar staat, ongetwijfeld juist schijnt. Alleen, zij houdt geen steek in verband met de werkelijke omstandigheden van het product. Rubber is door het enge verband met een der meest conjunctuurgevoelige industrieën, de automobiël-industrie, zelf zeer conjunctuurgevoelig en zooals het indertijd snel bergaf ging, gaat het thans even snel weer bergop. Terwijl bijv. consumptie-artikelen als thee, koffie en cacao lang niet die diepe prijszinking hebben meegemaakt en de beide laatste bovendien eerst veel later het dieptepunt moesten bereiken — gevolg van de stadia der conjunctuurbeweging — had de rubber reeds omstreeks 1932 den laagsten stand bereikt evenals tin en zink; gaan wij vergelijkingen treffen, dan zou in den vervolge bijv. voor fiscale doeleinden met succes betoogd kunnen worden, dat omdat koffie, cacao en thee lang niet zoo ver in prijs zijn gedaald als andere artikelen, het niet meer dan billijk zou zijn, dat een deel van het niet geleden verlies aan de gemeenschap komt. Dan ook openen zich nog andere perspectieven, en zou men er op kunnen wijzen, dat terwijl de rubberprijs thans nog maar op ruim 22 pCt. van den doorsneeprjs van 1925 staat, cacao 85, copra 51, koffie en suiker 30, thee 63 pCt. van dien doorsneeprjs noteeren en zou men dus terwille van den fiscus kunnen betoogen, dat er alle aanleiding zou zijn om die artikelen nu eens extra te gaan belasten.

Doch in ernst: op zichzelf kan, naar het ons voorkomt, het bereikte prijspeil geen reden zijn om tot een belasting over te gaan, resp. deze te verlagen, *hoogstens om een prijsgrens vast te leggen, boven welke* — de Regeering heeft herhaaldelijk een prijs van ongeveer 20 cts. in verband met de restrictie genoemd, dus zeggen wij 24 cent na de devaluatie — *het recht ongewijzigd blijft*; zulks te minder indien en omdat dit prijsniveau deel uitmaakt van een prijsstijging, welke volkomen inhaerent is aan den bedrijfstak en over korteren of langeren tijd haar keerzijde zal vinden in een prijsdaling, welke hoogstens tot buiten-werkingstellen van de heffing, doch nooit tot gedeeltelijke vergoeding van geleden verliezen zal leiden. Het is thans dus alleen een bijzondere deelgerechtigdheid van de gemeenschap in de winsten, niet in de bedrijfsresultaten.

Doch, zoo zal men tegenwerpen, de restrictie heeft dit prijspeil teweeggebracht. Kan men zulks ongetwijfeld tot een zekere grens toegeven, er zullen toch weinigen zijn, die de meening zullen handhaven, dat de prijsstijging, welke in de tweede helft van 1936 — ongetwijfeld de devaluatie — heeft ingezet, aan de restrictie kan worden toegeschreven. Integendeel, ondanks de restrictie en haar orgaan heeft die prijsstijging zich voortgezet, zuiver voortgekomen uit de factoren, welke deze conjunctuurbeweging kenmerken: herstel van vrouwen, monetaire maatregelen en wapening. Dat deze factoren tot nu toe niet dien invloed op andere, aan restrictie onderhevige Indische landbouwproducten hebben gehad, wordt

veroorzaakt door de bijzondere beteekenis van de rubber voor de automobiël-industrie en voor de wapening. Welk der andere landbouwproducten heeft een dergelijke toeneming van het verbruik van 684.586 ton in 1932 tot meer dan 1 miljoen ton in 1936 meegemaakt?

Vergelijken wij den toestand van de rubbermarkt met die op sommige andere markten, dan treft ons een groote, in de eerste plaats uit de conjunctuurbeweging voortspruitende, gelijkenis. In de dagbladen komen thans geregeld berichten voor over een schaarschte aan rubber, terwijl er nog een wereldvoorraad van tegen de 500.000 ton moet bestaan. Inderdaad is er een tekort aan loco- en nabije rubber in Europa, hetgeen vooral ook in verband staat met het feit, dat verkoopers onder de tegenwoordige omstandigheden alleen tegen convenieerende prijzen wenschen af te geven en een groot deel der Engelsche voorraden zich in één hand schijnt te bevinden. Daarbij komt — de uitlatingen van Engelsche regeeringszijde wijzen hierop — dat rubber zeer nuttig is bij de wapening, zoodat er naast de vraag voor gewone consumptie nog steeds belangstelling is voor dit bepaalde doel. De groote toeneming van het geraamde verbruik, dat wij hierboven releveerden, staat, naar het ons voorkomt, dan ook nauw in verband met deze wapening en o.i. mag worden aangenaam, dat te haren behoeve grotere voorraden (onzichtbare) bestaan, zooals ook overigens de onzichtbare voorraden moeten zijn vermeerderd (vgl. de bandenvoorraden in Amerika). Een beeld van het beloop der voorraadcijfers in Engeland toont, hoe groot de verandering te dien aanzien is geweest; van 164.295 ton per ult. 1935 liepen deze tot 64.888 ton op 22 Februari 1937 terug. De schaarschte is, mede in verband met de verhouding van toegestane uitvoeren in 1937 tezamen met de voorraden en het geraamde verbruik, maar een betrekkelijke en vermoedelijk tijdelijke en oefende kortgeleden nog in dien zin invloed op de prijsvorming, dat verdere termijnen een deport noteerden; thans is dit, ondanks een prijsstijging, weer opgeheven, wel een bewijs, dat men niet verwacht, dat de toegestane grotere uitvoeren in de toekomst marktverstrend zullen werken. Dit is begrijpelijk indien men thans als doorslaggevend momenten voor deze hausse de monetaire vraagstukken en de wapening ziet en het is eveneens duidelijk, dat dan ook statistische gegevens, indien niet uitgesproken ongunstig, terzijde gesteld of als hausse-argumenten uitgelegd worden. In dit licht beschouwd is er dus nog te minder aanleiding om een bepaald product extra te belasten, omdat het een der artikelen is, die van deze bijzondere oorzaken profijt trekt; zooals reeds gezegd, logisch ware geweest in den gedachtengang van de Regeering om vast te stellen: tot dien prijs achten wij den invloed van de restrictie aanwezig, daarboven echter is deze aan dit alles onschuldig, dus maken wij een sliding scale met als maximum dien prijs.

Een tweede argument zou kunnen zijn, dat de kostprijs van de rubberondernemingen toch zoodanig gedaald is, dat zij thans weer op een zeer loonend niveau werken. Dit is ongetwijfeld waar, doch ook dit kan toch bezwaarlijk een argument vormen om deze heffing, die niet in direct verband tot de winsten staat, te handhaven. Op grond waarvan, vraagt men zich af, kan de Overheid aan dit feit het recht ontleenen tot een extra-belasting, zoolang de ondernemingsgewijze ordening nog wordt gehandhaafd?

Daarbij komt bovendien, dat deze Overheid de vruchten van die verbetering zal plukken door de vennootschaps- (20 pCt. van de fiscale winst) en verpondingsbelastingen, zoodat er minder dan vroeger nog, toen voor de eerste de compensatie-mogelijkheid de kans schiep, dat den fiscus baten van de verbeterde positie der rubbercultuur zouden ontgaan, aanleiding tot het handhaven der heffing — anders dan de nood van de schatkist — bestaat.

Wij zien dan dus nog geheel af van de indertijd reeds gegeven principiele bestrijding, wilden hier alleen een nieuw argument op het gebied der staathuishoudkunde eens nader bezien.

Een andere nieuwigheid is, dat nu niet meer de prijs te Batavia, dus de waarde van het Indische product in Indië, wordt belast, doch deze waarde verhoogd met het bestaande en het extra-uitvoerrecht, dat wil dus principiëel zeggen, dat heffing over heffing zal moeten worden betaald, hetgeen erop neerkomt, aangezien deze tezamen thans bijna 2 cent per hkg bedragen, dat het recht 0.2 cts. hooger zal worden dan de notering te Batavia aangeeft.

Het komt ons voor, dat de rubberondernemers — ondanks de voorgestelde verlaging — wel zwaar worden belast voor het inzicht der Overheid, dat het *in het algemeen belang* noodzakelijk was de rubbercultuur door een restrictie te helpen en voor het feit, dat hun voortbrenging en prijsbeweging nauw en scherp met de conjunctuureyclus verband houdt.

J. F. HACCOD.

VESTIGINGSEISCHEN VOOR HET MIDDENSTANDBEDRIJF.

De Vestigingswet Kleinbedrijf is nog voor het einde van het jaar 1936 de helft van de parlementaire hindernisbaan zonder noemenswaardige vertraging gepasseerd. De Tweede Kamer heeft het wetsontwerp immers zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Dit verloop is ongetwijfeld een succes voor Minister Gelissen, waarin mogen deelen al degenen, die in vorige instanties aan de totstandkoming dezer regeling hebben medegewerkt.

Nochtans valt het te betreuren, dat de behandeling van dit belangrijke onderwerp op een zoo oppervlakkige en gehaaste wijze heeft plaats gehad, tengevolge waarvan de principiele en technische zijden van dit wetsontwerp niet voldoende aandacht meer hebben gekregen.

Bij de algemeene beschouwingen is duidelijk geworden — en dat stemt eenigermate tot voldoening — dat de Regeering haar taak ten aanzien van den middenstand na de totstandkoming van de Vestigingswet Kleinbedrijf nog niet geëindigd acht, doch dat er nog „verschillende goede, wél-smakende rechten” zullen volgen, zooals de Minister het uitdrukte. Dit doet o.m. ook op een wettelijke regeling van den markt- en straathandel, waaraan ten Departementen reeds gewerkt wordt.

Het wetsontwerp heeft door de behandeling in de Tweede Kamer geen principiele wijzigingen ondergaan en de aangenomen amendementen betreffen voornamelijk zaken van ondergeschikt belang, hoewel toch de praktische waarde daarvan niet moet worden onderschat.

Alle pogingen, om het z.g. behoefte-element of een spertijd in de wet te brengen, hebben gefaald, omdat Minister Gelissen dergelijke amendementen onaanvaardbaar verklaarde. Men zal begrijpen, dat wij ons hierover zeer verheugen, omdat wij, zooals reeds eerder werd uiteengezet, van een inmenging der gemeentebesturen op dit terrein voor den middenstand niets goeds verwachten. Ook de goedbedoelde poging van Dr. Vos, om althans in een meer reëlen vorm direct-werkende maatregelen te brengen, door den vestigingseisch handelskennis terstond over de geheele linie in te voeren, heeft geen succes gehad, waarschijnlijk omdat de meeste Kamerleden zich niet de moeite gegeven hebben de juiste strekking van deze gedachte realiseeren. Hierin lag toch een aannemelijk compromis tusschen de verschillende denkbeelden op dit gebied besloten.

Intusschen is er toch nog een kleine spertijd in het ontwerp opgenomen, welken men een *conservatoire spertijd* zou kunnen noemen. Door aanneming van een amendement-Stumpel is nl. aan artikel 1 een 5e lid toegevoegd, waarin wordt bepaald, dat de

Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart op voorstel van den Middenstandsraad kan bepalen, dat in een tak van detailhandel, ambacht of kleine nijverheid een inrichting, waarin deze tak al dan niet uitsluitend zal worden uitgeoefend, voor zoover die uitoefening betreft, niet zal mogen worden gevestigd zonder zijn toestemming. Deze maatregel kan aan een op denzelfden tak van detailhandel, ambacht of kleine nijverheid betrekking hebbenden maatregel tot invoering van het vergunningstelsel niet meer dan zes maanden voorafgaan. Hij vervalt met de inwerkingtreding daarvan. De termijn van zes maanden kan door den Minister voor eenmaal met zes maanden worden verlengd.

Men had o.i. hetzelfde effect kunnen bereiken door den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in het eerste lid van artikel 1, zes maanden vooraf te laten gaan aan den algemeenen maatregel, bedoeld in artikel 3. Nu men deze oplossing niet gekozen heeft, moet worden aangenomen, dat het de bedoeling is om de algemeene maatregelen van bestuur, bedoeld in artikel 1, eerste lid en artikel 3, eerste lid, gelijktijdig te doen verschijnen. Pogingen om alsnog inrichtingen te vestigen na het bekend worden van het voornemen tot het invoeren van vestigingseischen in een bepaalden bedrijfstak, doch voordat vergunning tot die vestiging vereischt is, zullen dus bestreden worden door toepassing van het nieuwe vijfde lid van artikel 1.

Men zal zich herinneren, dat van vele zijden de vrees werd gekoesterd, dat de wet door het bezigen van het woord „inrichting” in artikel 1 en volgende, een te beperkte strekking zou hebben, met name dat verschillende vormen van beunhazerij buiten schot zouden blijven. Verschillende mogelijkheden tot het ondervangen van dit bezwaar werden geopperd, o.m. het vervangen van het woord „inrichting” door „onderneming” of „bedrijf”. De Kamer heeft echter een andere oplossing gekozen, nl. door in het eerste lid van artikel 1 de woorden „waarin deze tak al dan niet uitsluitend zal worden uitgeoefend” te vervangen door de woorden „bestemd of mede bestemd voor de uitoefening van dezen tak”.

Een groote verbetering is ook, dat de vestigingseischen over het algemeen voor het geheele land zullen gelden en dat alleen die gemeenten kunnen worden uitgezonderd, welke bij algemeenen maatregel van bestuur, den Middenstandsraad gehoord, worden aangewezen. Aanvankelijk was de procedure precies omgekeerd en was geen advies van den Middenstandsraad vereischt (artikel 1, 2e lid).

Terecht heeft men dit adviescollege ook ingeschakeld bij het beoordeelen van de wenschelijkheid van het aanwijzen van bepaalde soorten van kleine handels- of ambachtlieden, die geen vestigingsvergunning nodig hebben (art. 2 sub b).

Bij de behandeling van artikel 3 heeft een uitvoerige discussie plaats gehad over de wenschelijkheid om ook andere lichamen dan den Middenstandsraad als adviescollege in te schakelen; in dit artikel wordt immers bepaald, dat over den algemeenen maatregel van bestuur, waarin de minimumeischen van credietwaardigheid, handelskennis en vakbekwaamheid (vestigingseischen), waaraan moet worden voldaan om een vestigingsvergunning te bekomen, worden vastgesteld, de Middenstandsraad gehoord wordt. Dit was althans de aanvankelijke opzet van het wetsontwerp.

Terecht heeft de Minister in zijn Memorie van Antwoord erop gewezen, dat de Middenstandsraad als officieele vertegenwoordiging van den *geheelen* handeldrijvenden en industrieelen middenstand, voor wien deze wettelijke regeling van bijzonder belang is, stellig voor uitdrukkelijke vermelding in aanmerking komt, temeer omdat deze raad behoort tot de overeenkomstig artikel 6 der Wet op den Economischen Raad erkende adviescolleges. Daarbij wordt niet uitgesloten, dat de Minister ook andere instanties gelegenheid geeft, om van hun gevoelen te doen blij-

ken, hetgeen trouwens ook meermalen geschiedt, indien de Middenstandsraad advies over een onderwerp van een buiten het eigenlijke middenstandsterrein gaande strekking heeft uit te brengen. Wij zouden daaraan nog willen toevoegen, dat de practijk sedert 1919 heeft uitgewezen, dat de Middenstandsraad, ofschoon samengesteld uit vertegenwoordigers der drie Nederlandsche Middenstandsbonden, mede dank zij het door zijn voorzitter zoo onpartijdig gevoerde presidium, steeds een groote objectiviteit bij het uitbrengen van zijn adviezen aan den dag heeft gelegd en daarin ook ruimschoots aandacht heeft geschonken aan hetgeen het algemeen belang vereischt. Men had dus zonder eenig bezwaar zich tot het noemen van den Middenstandsraad alleen kunnen beperken, doch een amendement bracht alsnog inschakeling van den Bedrijfsraad, wanneer deze voor den betrokken bedrijfstak is ingesteld. Groote beteekenis heeft deze wijziging niet, omdat het op het terrein van het middenstandsbedrijf nog maar enkele bedrijfsraden bestaan.

In artikel 4 wordt bepaald, dat vestigingseischen t.a.v. een tak van detailhandel, ambacht of kleine nijverheid alleen kunnen worden vastgesteld op verzoek van een of meer rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen van ondernemers. In dit artikel en in artikel 1 ligt het belangrijke beginsel besloten, dat het apparaat van deze wet alleen in werking kan worden gesteld door het initiatief van de (vak)organisaties van ondernemers zelve. Hier steunt en bekrachtigt de overheid dus slechts hetgeen uit het bedrijfsleven zelf is voortgekomen; alzoo geen opdringen van regelingen van bovenaf, doch bouwen van onder-op.

Toch heeft artikel 4 nog een belangrijke aanvulling ondergaan. Reeds in het Voorloopig Verslag was er van verschillende zijden op gewezen, dat de ontworpen redactie ook ruimte zou laten voor het indienen van verzoeken door organisaties, welke niet als voldoende representatief en in het bedrijfsleven gefundeerd zijn te beschouwen. Terecht had Dr. Vos in de toelichting tot een desbetreffend amendement dan ook opgemerkt: „In het stelsel dezer wet past slechts een voortbouwen op de bedrijfsorganisatorische ontwikkeling, temeer waar in confesso is, dat de doeltreffendheid dezer wettelijke regeling geheel afhangt van hetgeen aan bevordering der algemeene ontwikkeling, vakkennis en streven naar samenwerking tusschen bedrijfsgeenooten zelf is opgekomen. Op deze gronden acht ondergeteekende dan ook het schiepen van meer waarborgen t.a.v. de beteekenis der aanvragen gewenscht.”

Behalve het amendement-Vos, dat ons inziens terecht ook een overeenkomstige aanvulling van artikel 1 beoogde, was er door den heer Van der Putt een soortgelijke aanvulling voorgesteld, doch alleen op artikel 4. Aanvankelijk strekte het amendement-Van der Putt slechts tot het opleggen van de verplichting, dat de aanvragende organisatie aangesloten moet zijn „bij een algemeenen bond, die in den Middenstandsraad is vertegenwoordigd”, dat zijn dus de drie Nederlandsche Middenstandsbonden. Later is dit amendement gewijzigd in dier voege, dat de aanvulling zou luiden: „aangesloten bij een algemeen erkende centrale organisatie”. Blijkens zijn nadere toelichting heeft de voorsteller hierbij op het oog gehad de centrale organisaties, welke den Middenstandsraad, den Nijverheidsraad, den Nationalen Coöperatieven Raad en den Raad voor de Grootwinkelbedrijven vormen. Ofschoon deze begripsbepaling niet uitmunt door zuiverheid, kunnen wij toch de strekking van dit voorstel toejuichen, omdat het geheel past in de moderne denkbeelden omtrent de toekomstige bedrijfsorganisatorische ontwikkeling.

In verscheidene andere wetten heeft men dit beginsel reeds neergelegd, o.m. in de Ziektewet, de Wet op den Hoogen Raad van Arbeid en de Beroepswet. Daarin worden de centrale organisaties van werkgevers op het gebied van industrie, land- en tuin-

bouw en middenstand bij uitsluiting van andere bevoegd verklaard om resp. de oprichting van bedrijfsvereenigingen mogelijk te maken, (waartoe de oprichtende organisatie bij de centrale aangesloten moet zijn), resp. over te gaan tot het indienen van voordrachten tot de samenstelling van openbare colleges. Het amendement past dus geheel in den voren-geschetsten gedachtengang omtrent den organischen opbouw van het bedrijfsleven. De Minister heeft het gewijzigde amendement-Van der Putt overgenomen, waaruit blijkt, dat ook de Regeering met het zoo juist genoemde beginsel instemt.

De vraag rijst nu, wat onder „algemeen erkende centrale organisatie” moet worden verstaan. Bij de beantwoording houde men in het oog, dat de Minister aan het gewijzigde amendement-Van der Putt de voorkeur gaf, omdat het een goed compromis is tusschen hetgeen de heer Vos wilde en hetgeen hij aanvankelijk zelf had voorgesteld.

Derhalve kan men concludeeren, dat de strekking, waarover Regeering en Kamer het blijkens de Handelingen na discussie eens zijn geworden, deze is, dat naast de centrale organisaties, vertegenwoordigd in den Middenstandsraad, zoo noodig ook ingeschakeld dienen te worden de centrale organisaties, vertegenwoordigd in den Nijverheidsraad, Nationalen Coöperatieven Raad en den Raad voor de Grootwinkelbedrijven, in dier voege, dat de vestigingseischen aanvragende organisatie aangesloten moet zijn bij een dezer centrales. Aan andere mogelijkheden is niet gedacht!

Erkend moet worden, dat deze opvatting juist is, omdat aldus het geheele terrein van detailhandel, ambacht en kleine nijverheid kan worden bestreken. Men zal daarbij echter o.i. deze restrictie moeten maken, dat tot het aanvragen van vestigingseischen alleen bevoegd zijn:

a. Patroons-vakorganisaties in het algemeen, mits aangesloten bij den Koninkl. Nederl. Middenstandsbond, Nederl. R.K. Middenstandsbond of Christelijken Middenstandsbond.

b. Organisaties op het gebied van kleine nijverheid, welke aangesloten zijn bij de industriele werkgevers-organisaties, vertegenwoordigd in den Nijverheidsraad (Verbond van Nederl. Werkgevers, Alg. R.K. Werkgeversvereeniging, Vereeniging van Chr. Werkgevers en Groothandelaren in Nederland).

c. Coöperatieve verbruiksvereenigingen, mits aangesloten bij een der centrales, vertegenwoordigd in den Nationalen Coöperatieven Raad (Centr. Bond van Nederl. Verbruikcoöperaties of Federatie der Diocesane Bonden v. Katholieke Coöp. Vereenigingen).

d. Organisaties van ondernemers in een bepaalden tak van grootwinkelbedrijf, mits aangesloten bij de centrale organisaties van het grootwinkelbedrijf, vertegenwoordigd in den Raad voor de Grootwinkelbedrijven (Vereeniging van Grootwerkgevers in het Winkel- en Magazijnbedrijf, Bond van Prot. Chr. Werkgevers in het Grootwinkelbedrijf of Katholieke Organisatie van Grootwinkelbedrijven).

Hierbij moge worden aangeteekend, dat er zich ten aanzien van de coöperaties formeele moeilijkheden voordoen; in de eerste plaats rijst de vraag, of de verbruiks-coöperatie beschouwd kan worden als een rechtspersoonlijkheid bezittende vereeniging van *ondernemers*. In de tweede plaats, indien de eerste vraag bevestigend kan worden beantwoord, kan worden tegengeworpen, dat vele verbruikcoöperaties niet werkzaam zijn in een enkelen tak van detailhandel, doch gewoonlijk in meerdere takken gelijktijdig.

Deze kwesties zullen intusschen in vollen omvang aan de orde komen, wanneer de Middenstandsraad zijn advies op ingekomen aanvragen aan den Minister zal hebben uit te brengen, waaruit wel blijkt, welk een belangrijke positie dit college te dezer zake inneemt.

Hoewel uit de wet niet blijkt, welke instantie in dit verband bepaalde centrale organisaties algemeen

kan erkennen, ligt het toch voor de hand, dat deze bevoegdheid toekomt aan den Minister met de uitvoering van deze wet belast.

Een belangrijke wijziging heeft het eerste lid van art. 10 ondergaan. Tegen de door de Regeering voorgestelde redactie was van tal van zijden het bezwaar gerezen, dat bij uitbreiding, resp. voortzetting van een zaak door een nieuwen exploitant, niet zou behoeven te worden voldaan aan de eischen van creditwaardigheid en handelskennis, doch zou kunnen worden volstaan met de noodige vakbekwaamheid. Hier dreigde het promotor-gevaar op den hoek te komen kijken. Het argument, dat hoogere eischen aan den nieuwen exploitant de overdracht van een bestaande zaak zouden kunnen bemoeilijken, heeft ook op ons geen grooten indruk gemaakt, omdat immers artikel 11 een overgangsregeling, de voorloopige vergunning, brengt. Dank zij een amendement van den heer Stumpel, is in deze leemte voorzien (art. 10, 1e lid).

Intusschen is het wetsontwerp ook aan de overzijde van het Binnenhof in behandeling genomen en ofschoon het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer opvallend in mineur gestemd is, kunnen wij toch niet aannemen, dat de weg naar het Staatsblad zal worden afgesneden. Dat zou voor de middenstandsorganisaties, welke de praktische toepassing reeds voorbereiden, een onverdiende teleurstelling zijn!

F. L. VAN DER LEEUW.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. VERANDERING VAN KOERS IN DE FRANSCHE ECONOMISCHE POLITIEK.

Dr. H. Weichmann te Parijs schrijft ons:

In den economischen toestand van Frankrijk is in den laatsten tijd het onderscheid tusschen de binnenlandsche en de buitenlandsche ontwikkeling duidelijk naar voren gekomen.

Op de binnenlandsche markt heeft een belangrijke opleving plaats gevonden. De laatste opgaven toonen een flinke stijging van de belastingontvangsten en vooral t.a.v. de opbrengsten van de omzetbelasting, welke met Frs. 549 miljoen in December 1936 het resultaat van December 1935 reeds met Frs. 75 miljoen overtreft, en over 1936 Frs. 265 miljoen meer dan in 1935 heeft opgebracht. De totale belastingopbrengst heeft die van 1935 met Frs. 604 miljoen overtroffen.

In de industriele productie zelf is de stijging nog niet zoo omvangrijk, omdat aan de vraag in de eerste plaats voldaan wordt uit de bestaande voorraden. Ook de vermindering hiervan is evenwel een gunstig teeken voor de binnenlandsche markt.

De verkeerscijfers van de spoorwegen maken eveneens een goeden indruk. Het aantal beladen wagons is, volgens de wekelijksche opgaven, sedert eenigen tijd onafgebroken 6 à 10 pCt. hooger dan de overeenkomstige cijfers van het vorige jaar en de inkomsten zijn met gemiddeld 10 pCt. toegenomen.

Tenslotte heeft ook het werklozenvraagstuk veel van zijn scherpte verloren. Het aantal werklozen is van 486.000 op 13 Februari 1936 gedaald tot 420.000 op denzelfden datum van 1937. Zelfs is er reeds gebrek aan gespecialiseerde vakarbeiders. De tijdens de crisis op de binnenlandsche markt heerschende lethargie is dus wel overwonnen.

De buitenlandsche betrekkingen van Frankrijk hebben zich daarentegen niet op de gewenschte wijze ontwikkeld. Het met de devaluatie op dit gebied beoogde doel is in het kort als volgt weer te geven. Ten eerste zou door de devaluatie het te hooge Fransche prijsniveau aangepast worden aan het wereldprijsniveau en deze aanpassing zou de herleving van den export beteekenen. Ten tweede werd met de revisie van de overwaardeering van den Franc de zekerstelling van de valuta en op grond hiervan de repatriëering van de gevluchte kapitalen nagestreefd.

Zonder twijfel zijn deze beide doeleinden tot nu

toe nog niet verwezenlijkt. De repatriëering van kapitaal en het verminderen van de opgepotte bedragen heeft naar verhouding slechts weinig voortgang getoond. De vermeerdering van spaaringslagen in 1937 bedroeg tot 15 Februari slechts Frs. 103 miljoen. De vermeerdering van deposito's bij de vier groote Fransche bankinstellingen bedroeg sinds 30 September Frs. 3.3 milliard. Vergeleken bij de eindcijfers van de jaren 1936 en 1935 is er echter slechts een toename van ca. Frs. 1 milliard.

Met uitzondering van de Crédit Lyonnais, waarvan de inlagen bij die van het voorgaande jaar ten achter bleven, hebben deze depositobanken den sterken teruggang van de eerste 9 maanden van het jaar weliswaar ingehaald, maar kan van een vermindering van de oppotting toch slechts in zeer beperkte mate sprake zijn.

De goudvoorraad is, zooals niettegenstaande het geheimhouden van de afzonderlijke operaties door het Egalisatiefonds is vast te stellen, niet vermeerderd, omdat het Egalisatiefonds gedwongen was de door hem uit zijn oorspronkelijk fonds van Frs. 10 milliard aan de Bank van Frankrijk terugbetaalde Frs. 7 milliard weer op te nemen.

De ongunstige ontwikkeling ten aanzien van het buitenland blijkt bijzonder duidelijk uit de gepubliceerde Januari-cijfers. De uitvoer heeft tengevolge van de devaluatie nog geen opleving te zien gegeven. Hij is wel in het totaal vergeleken bij Januari 1936 van Frs. 1.2 milliard tot Frs. 1.7 milliard toegenomen, maar deze stijging vond slechts plaats wat betreft de waarde, en niet in het gewicht. In gewicht was de uitvoer in Januari met 2.4 miljoen ton ca. 31.000 ton minder dan in December en slechts 89.000 ton groter dan in Januari 1936. Daarentegen zijn de gevolgen van de devaluatie in hun vollen omvang t.a.v. den invoer tot uitdrukking gekomen, en wel zowel in waarde als in gewicht. De invoer is van Frs. 2 milliard in Januari 1936 op Frs. 3 milliard in December 1936 en tot Frs. 3.3 milliard in Januari 1937 gestegen. In gewicht zijn de getallen resp. 3.7; 4.55 en 4.7 miljoen ton.

Al is deze ontwikkeling van den invoer een gunstig teeken voor de toegenomen binnenlandsche bedrijvigheid, toch overweegt op dit moment haar ongunstige invloed op de betalingsbalans en op de valuta-positie.

Deze tegenstrijdige ontwikkeling tusschen binnenlandsche en buitenlandsche economie vindt haar verklaring in de ongunstige prijsontwikkeling.

De stijging van de groothandelsprijzen bedraagt 37.6 pCt. sedert Juli en 25.8 pCt. sedert de devaluatie. Hieruit blijkt, dat wat de groothandelsprijzen betreft de Fransche prijsbeweging, niettegenstaande de inmiddels ingetreden stijging van de grondstoffenprijzen, het wereldprijsniveau in December bereikt en in Januari zelfs overschreden had.

De stijging van de kleinhandelsprijzen bedraagt sinds Juni 26.5 pCt. en sedert de devaluatie 16.3 pCt. De kleinhandelsprijzen zijn dus minder gestegen dan de groothandelsprijzen en dit is in zekeren zin een voordeel, al zijn er eenige minder gunstige factoren. De verhooging van de kleinhandelsprijzen is in Frankrijk namelijk veel groter dan in de andere landen met gedeprecieerde valuta. De kosten van levensonderhoud zijn, zooals Minister Spinasse onlangs toegaf, met 30 pCt. toegenomen, bij een stijging van het inkomen uit loonen en salarissen met 32 pCt. Voor Frankrijk is zoo de grens nabij, waarbij door vermindering van de speelruimte tusschen groot- en kleinhandelsprijzen de voordeelen van de devaluatie in het binnenland teniet dreigen te gaan.

Het grootste gevaar schuilt evenwel tenslotte niet zoozeer in het reeds bereikte prijspeil, als wel in de waarschijnlijkheid van verdere prijsstijgingen. Hoewel deze de laatste weken eenige onderbreking toonen is een nieuwe stijging door het doorwerken van de loonsverhoogingen en voor alles door de invoering van de 40-urige werkweek te verwachten. Een ver-

dere prijsstijging zou Frankrijk echter in denzelfden precairen toestand brengen als waarin het land zich voor de devaluatie bevond, namelijk in een toestand van dispariteit tusschen binnen- en buitenlandsche prijzen en den hieruit voortkomenden druk op bedrijfsleven en valutapositie.

De oorzaken van deze ongunstige ontwikkeling zijn vrij eenvoudig aan te geven. Zij zijn een gevolg van het feit, dat twee economisch politieke tendensen op het oogenblik dooreen loopen. De economische politiek van de Regeering voor de devaluatie kenmerkte zich als een algemeen aanval op de door de deflatiepolitiek veroorzaakte baisse-tendensen.

De reflatiepolitiek zou de prijsdaling moeten stoppen en door het creëren van koopkracht een nieuwen conjunctureelen opbloei moeten veroorzaken. Na de devaluatie, aanpassing aan het wereldprijsniveau beoogend, stond deze politiek wankel.

De reflatiepolitiek was gericht op prijsstijging, de devaluatie op prijsdaling. Het is duidelijk, dat deze beide tendensen niet onbepikt naast elkaar konden blijven bestaan; er moest een oogenblik komen, waarop de een de ander zou overtreffen en het is, volgens de jongste gebeurtenissen: inkrimping van de kapitaalmarkt, nieuwe pressie op de valuta, verhooging van de rentetarieven enz., waarschijnlijk, dat Frankrijk reeds op dit kritieke snijpunt is aanbeland.

De Fransche economische politiek staat weer voor een tweesprong. Zij moet kiezen tusschen de weg naar autarkische economische leiding, waardoor de bevordering van de binnenlandsche conjunctuur zal worden beperkt, of, door een herziening van de reflatiepolitiek, het bestaande antagonisme tusschen de economische factoren moeten liquideeren. Omdat na de vastlegging van de Fransche economische politiek in liberale richting door het valuta-accord een, het risico van autarkie loopende economische politiek niet ernstig in aanmerking kan komen, blijft niet anders over dan consequent de devaluatiepolitiek door te voeren. Het is ook niet duidelijk, wat hier tegen zou zijn aan te voeren. Noch de politiek van de koopkrachtcreatie door maatregelen van werkverschaffing, noch de uitbreiding van de sociale wetgeving, in het bijzonder door de geforceerde uitbreiding van de 40-urige werkweek, vinden nog een rechtvaardiging, nadat het doel van deze maatregelen, t.w. vergrooing van de vraag en verhooging van de werkgelegenheid, door de devaluatie is bereikt. Het slagen van het Fransche economische experiment hangt thans af van een beheersching van de prijsopdrijvende factoren, van het verschaffen van een adempause en van het consolideeren van het evenwicht tusschen de binnenlandsche en buitenlandsche prijzen.

Eerst op grond van een zekeren evenwichtstoestand zullen de naar het buitenland gevluchte gelden repatriëren, de staatsinkomsten ruimer vloeien en de Fransche valuta aan de gevarezone ontrukkt worden. Het verloop van het laatste Kamerdebat en de in het antwoord van den Minister-President op de interpellaties gegeven beschouwingen over de economische noodzakelijkheid van een „grote pause”, laten geen twijfel bestaan of de Regeering erkent de hierboven uiteengezette probleemstelling volkomen. Het is nu de beslissende vraag, of de Regeering in staat zal zijn de voorgenomen koersverandering in de economische politiek met de hiervoor noodzakelijke technische middelen door te voeren.

INGEZONDEN STUKKEN. METING VAN DE AANPASSING.

De Heer Abr. Mey schrijft ons:

In het Nr. der E.-S.B. van 20 Januari jl. schrijft de heer J. W. F. Slinging terzake van de vraag, hoe het in Nederland met de aanpassing staat, dat gerekend tot het tijdstip der devaluatie „van eenige aanpassing in Nederland niet gesproken mag worden”. „De opvatting, dat het aanpassingsproces hier te lande voor dien reeds een heel eind was geslaagd,

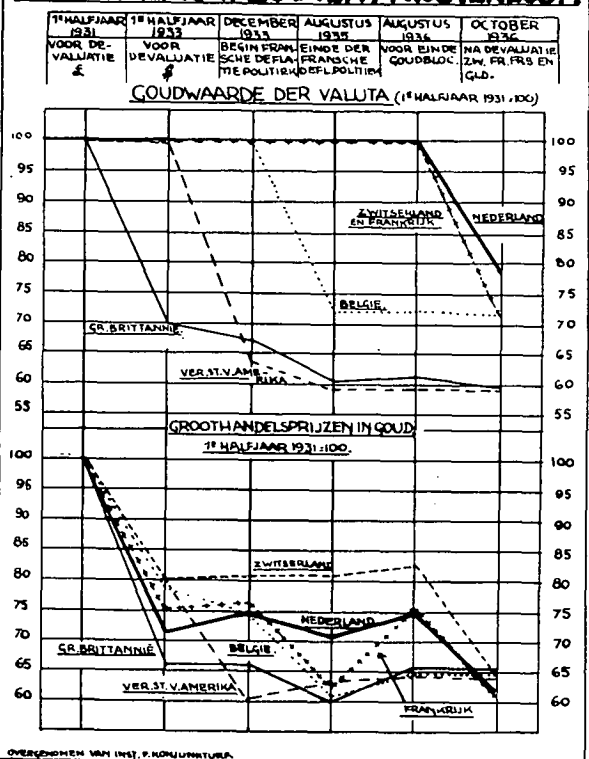
is derhalve onjuist en moet berusten op onbekendheid met de feitelijke omstandigheden. De gesignaleerde opleving, die hier en daar in ons land reeds vóór de devaluatie te bespeuren viel, kan dan ook onmogelijk een gevolg van de aanpassingspolitiek zijn geweest, doch is, zooals wij hierboven reeds schreven, te danken aan de verbetering van het economische leven alom in de wereld, die ons ondanks het gebrek aan aanpassing niet geheel voorbij ging!”

De heer Slinging trekt deze conclusie ter bestrijding van twee uitingen van den Minister-President, waarin gezegd wordt, dat de aanpassing aan de gewijzigde internationale verhoudingen hier te lande een heel eind was geslaagd en dat verschillende ondernemingen reeds voor het verlaten van den gouden standaard weder in staat waren, met het buitenland te concurreeren. De heer Slinging grondt dien aanval op de cijfers „loonkosten per eenheid product (industrie)” van het Centraal Bureau voor de Statistiek, vergelijkende de betr. kosten in indexcijfers per jaar voor Nederland, Engeland en de Ver. Staten.

Loonkosten per eenheid product (industrie).			
1929 = 100 (in goud)	Nederland	Engeland	Ver. Staten
1933	86	70	56
1934	79	59	51
1935	78	55	51

Mag men echter een zoo absoluut gestelde conclusie tegen een gezaghebbende meening plaatsen op zoo smalle basis? M.i. niet. De omstandigheid, dat in Nederland in die drie jaren een loonindexcijfer, berekend uit loongegevens en productie-omvang van een aantal bedrijfstakken, 8 punten daalt, terwijl in Engeland een daling van 15 punten in dezelfde periode valt waar te nemen voor een overeenkomstig cijfer, kan m.i. niet, zonder meer, voor een dgl. conclusie dienen. Minister Colijn sprak van *verschiedene ondernemingen*, die door aanpassing betere concurrentieverhoudingen met het buitenland hadden verkregen. Deze opmerking wordt niet weerlegd door de constateering, dat het *gemiddelde* loon per eenheid product over een *groot aantal* bedrijven — uit verschillende takken van bedrijvigheid, dus werkende voor de binnenlandsche markt en voor den export, behorende tot beschutte, zoowel als tot niet beschutte branches — slechts een betr. geringe daling vertoont over de drie laatste jaren.

VERGELIJKING VALUTA EN PRIJSVERLOOP

Deze critiek gaat langs de becritiseerde bewering heen. Bovendien is de vraag: bedoelde Z.E. Colijn alleen een aanpassing in het loon? Verschillende ondernemingen zullen een „saneering” op hunne kapitaalrekeningen hebben toegepast en naast de aanpassing der loonen is dus de waarde der duurzame productiemiddelen geheel of gedeeltelijk aangepast aan de door structurele of conjuncturele invloeden verlaagde waarde. Van dat deel der aanpassing blijkt niets uit het gehanteerde cijfer, loonkosten per eenheid.

Weliswaar zijn daarin verwerkt de dalingen van de loonen in de branches der duurzame productiemiddelen-productie, maar die hebben geen direct gevolg op de waarde van duurzame productiemiddelen, welke in exploitatie zijn in loopende bedrijven.

Een tweede bezwaar is, dat uit de sterkere daling van het loonindexcijfer in Engeland niet zonder meer geconcludeerd kan worden, dat in Nederland „van eenige aanpassing niet gesproken mag worden”.¹⁾ De heer Slinging zal waarschijnlijk uitgaan van de stelling, dat het Engelsche prijspeil min of meer als wereldprijspeil mag gelden en zou misschien tot de conclusie gerechtigd zijn, dat de aanpassing van Nederland aan het wereldprijspeil in 1935 nog niet in voldoende mate bereikt was. Dat die thans bereikt is, zou geconcludeerd kunnen worden uit een grafiek, welke is overgenomen uit de *Vierteljahrshefte für Konjunkturforschung* van November 1936.

Uit de grafiek blijkt echter tevens, dat de prijzen voor dien reeds behoorlijk sterk aangepast waren.

Ook is de heer Slinging niet geheel in overeenstemming met de conclusies van het Centraal Bureau, waarop hij zich beroept. Weliswaar noemt Prof. Tinbergen de dispariteit in dat gedeelte van de productiekosten, dat de belooning vormt van binnenlandsche productiefactoren de „zuivere maatstaf van ons concurrentievermogen t.o.v. het buitenland” en noemt hij de loonkosten per eenheid als goede benadering daarvan, maar hij neemt ook de dispariteit in de prijzen in beschouwing. Groothandelsprijzen, zoowel als kosten van levensonderhoud.

Wat de laatste aangaat, wordt geconcludeerd (Ned. Conjunctuur, Mei 1936 pag. 15) „Van de goudlanden is Nederland het land met het meest aangepaste prijsniveau. Intusschen is het verschil met de niet-goudlanden nog aanzienlijk”. Prof. Tinbergen bedoelt met de bepaling der prijsdispariteiten niet de aanpassing van Nederland aan het wereldprijsniveau te meten, maar om het verloop der cijfers betreffende onze buitenlandschen handel te verklaren, omdat uitvoer naar een land, waarvan het prijsniveau een dispariteit vertoont ten gunste van ons land aantrekkelijk is, terwijl het tegengestelde afstoot.

Hierbij hindert dus niet, dat de dispariteit tusschen de berekende loonkosten grooter is dan de dispariteit t.o.v. de productiekosten als geheel, door den invloed van ingevoerde grondstoffen.

Bij de toepassing van den heer Slinging mag dat echter niet buiten rekening blijven, omdat bij beschouwing der aanpassing van ons land aan het wereldprijspeil voor industriegoederen, niet uit het oog verloren moet worden, dat ons land in het meeren-deel der gevallen de grondstoffen moet invoeren, die Amerika in eigen land vindt en Engeland uit de Dominions betreft, welke hun valuta aan die van het Moederland hadden aangepast.

Wij zagen boven, dat het Centraal Bureau t.o.v. de groothandelsprijzen — en daar gaat het in casu om — wijst op een gedeeltelijk bereiken van aanpassing. Dat bereiken blijkt trouwens ook, wanneer men

¹⁾ Opgemerkt zij — zooals moge blijken uit het in een latere alinea van dit artikel gegeven vergelijking — dat de daling in Engeland van het in goud uitgedrukte indexcijfer, loon per eenheid product, grootendeels op rekening moet gesteld worden van de tweede waardeverlaging van den Sterling-voet in 1933.

de gegevens, waar de heer Slinging van uitgaat, even verder beziet.²⁾

	Loonkosten per eenheid product (in goud) 1929 = 100.				Ver. St. v. Amerika	
	Nederland	Engeland	der £ valuta		der \$ valuta	
1930 ...	101	103			101	101
1931 ...	102	101	93 %		95	100 %
1932 ...	96	76	72 „		79	100 „
1933 ...	86	70	68.1 „		56	80.8 „
1934 ...	79	59	61.8 „		51	59.7 „
1935 ...	78	55	59.8 „		51	59.4 „

Neemt men aan, dat de aansluiting aan het kostenpeil der Angelsaksische landen kan gelden als maatstaf om de aanpassing aan het wereldprijspeil te meten, dan heeft Nederland op den weg van 100 naar 55 toch de helft afgelegd. Er zou dus uit de cijfers alleen mogelijk geweest zijn voor den heer Slinging om te concluderen, dat verlaging der productiekosten langs den weg der devaluatie onmiddellijk werkt, terwijl de politiek, zooals Nederland tot het najaar van 1936 gevolgd heeft, een langeren weg geeft.³⁾ Misschien ook, dat de aanpassing steeds moeilijker werd. Hiermede wil ik echter voorzichtig zijn, omdat het looncijfer bovengenoemd, een gemiddelde is — als reeds gezegd — en het Centraal Bureau (pag. 15 Novembernummer Ned. Conjunctuur) er zelf ook op wijst, dat voor de „afzonderlijke bedrijfstakken de dispariteit in de loonkosten nogal uiteenloopen”. Zulks naar aanleiding van de mededeeling, dat ook na de depreciatie met 20 pCt., de loonkosten per eenheid product nog altijd eenige dispariteit ten ongunste van Nederland blijven vertoonen.

Niet onaardig is om even aan te stippen, dat de heer Tinbergen in zijn, vóór de devaluatie geschreven praeadvies voor Staathuishoudkunde en Statistiek over de vraag of een verbetering van de werkgelegenheid in Nederland kan plaats vinden, calculeert, dat het gunstigste effect verkregen zal worden met een matige devaluatie (20 pCt.) gecombineerd met enkele andere maatregelen.

Tinbergen interpreteert — als regel — daarbij de toevoeging in de probleemstelling van het onderwerp: „ook zonder verbetering van onze exportpositie” zóó, dat bij verlaging van prijsniveau in Nederland, op de vrije markten in het buitenland meer afgezet zal kunnen worden.

Ik wil aan de overeenkomstigheid van het door Tinbergen berekende en later door de Regeering gekozen depreciatie-percentage geen overgrote betekenis toekennen, maar slechts aantoonen, dat de schrijver, op wiens calculaties de heer Slinging zich beroept, niet behoort tot hen, die devaluatie als het uitsluitend middel tot aanpassing zien.

Ik kom nu tot dat gedeelte van het betoog, waarin de heer Slinging aantoonen wil, dat de aanpassing aan het wereldprijspeil niet voldoende is. De heer Slinging ziet hier twee wegen: Ten eerste een economische politiek, waarbij een druk wordt uitgeoefend op prijzen en loonen als voortzetting van de tot dusver gevolgde politiek. Ten tweede de verdere devaluatie van den Gulden. Ik geloof niet, dat het juist zou zijn om den heer Slinging te volgen op den weg om met enkele zinnen — meer stellend dan analyserend — hier de Regeering den weg te wijzen. Wil men dat doen, dan is ernstiger, diepergaande en breeder opgezette studie noodig. In de enkele aantekeningen op het artikel van den heer S., welke ik mij veroorloof, past dat niet. Enkele opmerkingen moeten echter nog van het hart.

¹⁾ Dat in deze loonkosten per eenheid product tevens tot uitdrukking komt de invloed van rationalisatie-maatregelen in verschillende bedrijven — hier zoowel als in Engeland en Amerika — getroffen, behoeft m.i. in dit verband niet extra besproken te worden. Ik meen dgl. maatregelen te kunnen zien als een vorm van aanpassing.

²⁾ De vraag ging echter niet over de lengte van den weg, maar over de kwaliteit van den weg. De heer Slinging had, ware zijn betoog zoo geloopt, moeten aantoonen, waarom z.i. betere resultaten waren bereikt en dat is weer uit die paar cijfers niet mogelijk.

De heer Slinging lijkt mij — gezien zijn oordeel over de aanpassingspolitiek in het verleden — geen groot voorstander van den ten eerste genoemden weg. Ik zou mij kunnen voorstellen, dat deze door hem als niet eenvoudig geoordeeld werd.

Of en in hoeverre belastingverlaging daartoe noodig is, eischt weer een diepergaande behandeling. Het door den heer Slinging gegeven voorbeeld is m.i. niet overtuigend. Het komt mij voor, dat ongemotiveerde stijging van prijzen en kosten — in het algemeen gesproken — in ons land wordt tegengegaan.

Wat de tweede vraag aangaat, sluit de heer Slinging aan bij hen, die een hooger depreciatie-percentage dan het onze gewenscht achten. België heeft dat gedaan in de redeneering, dat men met de devaluatie iets verder moet doorzakken dan strikt noodig is, om eenig oploopen van prijzen te kunnen opvangen. Voor Nederland ligt dit — in het huidige moment en ook reeds in het afgelopen jaar — iets anders. De sedert begin 1936 geconstateerde verbetering van het economisch leven brengt m.i. automatisch een verbetering in de verhouding van prijzen en kosten in ons land tot het wereldprijsspeil. En de vraag is of niet een verdere depreciatie van ons ruilmiddel met overeenkomstige doorwerking in prijzen en kosten van levensonderhoud een element van sociale onrust zou doen ontstaan, dat bij de thans gekozen verhouding kan worden ontgaan. Sociale onrust zou ons, naar mijn gevoelen, meer nadeel brengen, dan het mogelijk voordeel bedraagt van een verdergaande depreciatie van ons ruilmiddel.

De heer Slinging concludeert mij te snel en daarin ligt misschien wel het verschil met de politiek der Regeering. Deze moet zeer wel overwogen handelen. Ik ga op deze punten niet verder in en spreek dus ook niet over mogelijkheid of noodzaak van een verdergaande depreciatie wanneer men elders verder zou devalueeren. De gevaren daarvoor schijnen te minderen en voor het overige merke men op, waarom de Regeering besloot den Gulden voorloopig zwevende te houden.

De heer Slinging concludeert, dat de depreciatie van den Gulden hard noodig is. Natuurlijk was die noodig, anders zou de maatregel niet genomen zijn. Zooals de heer Slinging het opvat, lijkt mij de geciteerde mededeeling van den Minister ook niet bedoeld. Des Ministers opmerking tegenover een vertegenwoordiger van de financieele pers in Frankrijk gaat blijkbaar uit van het verschil in economische en financieele positie van Frankrijk en Nederland aan den vooravond der devaluatie en handelt over de moeite, die Nederland heeft om een stijging van den Gulden tegen te gaan en dus over den Gulden in het internationale geldverkeer. De opmerking kan bovendien niet worden losgemaakt uit het verband met de voorafgaande opmerking, dat oplossing van het monetaire vraagstuk alleen gevonden kan worden door terugkeer tot een grootere vrijheid in de handelsbetrekkingen.

Daarmede wordt dus niet ontkend, dat de weg, die dit najaar in verschillende exportbranches nog moest worden afgelegd om de gewenschte aanpassing aan het wereldprijsspeil te verkrijgen, door depreciatie van den Gulden versneld kon worden afgelegd.

Wat voorts een eventueele conclusie uit de betreffende cijfers aangaat, dat de maatregel op een vroeger tijdstip gewenscht ware geweest, zij mij nog vergund op te merken, dat ook voor zulk een conclusie een veel bredere grondslag noodig zou zijn en dat de Regeering ongetwijfeld bij de bepaling van haar politiek van een bredere informatie-basis gediend geweest is. Naar aan te nemen is, zal het Centraal Bureau, welks arbeid ik evenzeer hoog waardeer en dat ook mij steun geeft bij mijn dagelijkschen arbeid, een groot aandeel gehad hebben in de verschaffing van het daarop betrekking hebbend informatie-materiaal. Tenslotte, welk nut heeft het om — zooals Prof. N. J. Polak heeft opgemerkt — nadat de schip-

per door den wind geloopt is, nog op het kielzog te wijzen om aan te toonen, dat hij het vroeger had moeten doen. Laten wij liever zeer erkentelijk zijn voor de wijze, waarop de schipper de manoeuvre heeft uitgevoerd. Daarover kan m.i. geen meeningsverschil bestaan. En laten dan allen trachten, zooals Polak zeide, om de gevolgde politiek te schragen. Elk op de plaats, waar hij staat en naar de mate van zijn verantwoordelijkheid.

Dat ook de heer Slinging daarmee instemt, daarvan ben ik bij voorbaat overtuigd.

N a s c h r i f t. De heer Mey meent terecht, dat ik met hem instem, wanneer hij opmerkt, dat er reden is voor erkentelijkheid, dat de Regeering tot de devaluatie-manoevrre is overgegaan en nu dat gebeurd is acht ik het ook niet meer nuttig uit de geproduceerde cijfers de conclusie te trekken, dat deze maatregel op een vroeger tijdstip gewenscht zou zijn geweest. Daarover gaat het echter niet. De vraag was en is of ons niveau van prijzen en kosten door een devaluatie met 20 pCt. volledig aangepast is, of dat die aanpassing nog niet ten volle is bereikt. Ik ben mij ervan bewust, dat het niet eenvoudig is die vraag te beantwoorden. Wil men zich echter een oordeel vormen aangaande de monetaire situatie van ons land, dan moet een poging worden gedaan om de mate van aanpassing te meten, resp. te bopalen welk gedeelte van den weg naar de aanpassing nog afgelegd moet worden.

De gestelde vraag heb ik getracht te beantwoorden door gebruik te maken van het beste cijfermateriaal, dat daarvoor beschikbaar is, en ik heb die vraag in dezen zin beantwoord, dat de volledige aanpassing nog niet is bereikt.

Wanneer men dit of dergelijk cijfermateriaal niet gebruikt komt men gemakkelijk tot onjuiste conclusies. Zoo heb ik erop gewezen, dat men verkeerd zou doen wanneer men uit het feit, dat zich in ons land thans een opleving voordoet, zou besluiten dat de aanpassing reeds voltooid is. Deze opleving is een gevolg van de verbetering van de conjunctuur alom in de wereld en zet zich door ondanks ons gebrek aan aanpassing. Ook mag men deze conclusie niet trekken uit de omstandigheid, dat de Gulden op de valutamarkt tijdelijk zeer vast gestemd is.

De heer Mey geeft geen beter materiaal om de aanpassing te meten. Hij wijst op de beweging van de indexcijfers van groothandelsprijzen en van kosten van levensonderhoud, maar in de eerste plaats toonen die, volgens de berekeningen van het C.B.S., ook nog eenige dispariteit en in de tweede plaats zijn die minder goed materiaal dan de loonkosten per eenheid product. Dit laatste geldt vooral bij het indexcijfer der groothandelsprijzen, omdat dit voor een belangrijk deel onder invloed staat van de prijsvorming op de wereldmarkt. Korthedshalve mag ik hieromtrent wel verwijzen naar hetgeen ik schreef in E.S.B. van 1 April 1936.

Ik geloof dan ook wel vol te mogen houden, dat de aanpassing in ons land nog niet is bereikt. Ik heb echter duidelijk te kennen gegeven, dat mij dit voor de practijk van het oogenblik niet zoo bezwaarlijk voorkomt. De bezwaren zullen zich echter in de volgende depressie doen gevoelen. Daarom leek het mij nuttig de aandacht op het gebrek aan aanpassing te vestigen, opdat bij de economische en monetaire politiek daarmede rekening kan worden gehouden. Allermint heeft het daarbij in mijn bedoeling gelegen de Regeering den te volgen weg voor te schrijven. Er zijn meerdere wegen, die tot het doel kunnen leiden, en ook een combinatie daarvan is te volgen. Slechts de Regeering, die met allerlei omstandigheden heeft rekening te houden en velerlei overwegingen moet laten gelden, kan uitmaken hoe de aanpassing verwezenlijkt moet worden.

Ik mag niet nalaten er nog op te wijzen, dat de heer Mey zich ten onrechte op Prof. Tinbergen be-

roept. Deze heeft inderdaad in het door den heer Mey bedoelde prae-advies gesproken over een depreciatie van den Gulden met 20 pCt. Wanneer de heer Mey echter de moeite neemt na te lezen wat Prof. Tinbergen op de vergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek van 24 October 1936 heeft gezegd (pag. 110 en 111 van het verslag), dan zal hij zien, dat Prof. Tinbergen bij het noemen van dit percentage onder den indruk was van mededeelingen, volgens welke de aanpassing in 1935 zeer sterk zou zijn voortgeschreden. Later is hem duidelijk geworden, dat in 1935 de aanpassing integendeel niet sterk gevorderd is. Daarom noemt hij dispariteitscijfers, die op een devaluatiepercentage van 30 wijzen, eigenlijk nog te bescheiden.

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat hetgeen de heer Mey in zijn eerste noot mededeelt omtrent de oorzaak van de daling in Engeland van het in goud uitgedrukte indexcijfer der loonkosten per eenheid product, in het geheel niet ter zake doet. Dat de dispariteit ontstaan is door de daling van de buitenlandse valuta's is een overbekend feit.

J. W. F. SLIGTING.

ECONOMISCHE WET OF TOEVAL?

Ir. J. M. I. Reitsma schrijft ons:

In zijn bekende werk „Business Cycles” van 1927 behandelt Prof. Wesley C. Mitchell op blz. 265 het volgende, door Karl G. Karsten onderzochte geval: gevraagd de correlatie tusschen het surplus en het tekort in de verstrekking van spoorwagens voor wagonverladings en het disconto te New-York voor 60—90 dagen wissels. Bij het onderzoek van Karsten bleek, dat er tusschen beide genoemde grootheden vrijwel absoluut geen verband bestond, aangezien de correlatie-coëfficiënt van de beide hier bedoelde tijdseries practisch gelijk aan nul was, nl. + 0.02. Door een faseverschuiving of time-lag van acht maanden tusschen de discontorente en de wagonverstekkingen aan te nemen verkreeg Karsten een correlatie-coëfficiënt van + 0.402. Bij cumulatie van de afwijkingen der wagonverstekkingen van haar trend steeg deze coëfficiënt tot + 0.914. Werden echter voor de intrestcurve de logarithmen van de discontorente genomen, dan steeg de correlatie-coëfficiënt tot + 0.926 en liet men tenslotte negen abnormale maanden van 1918 weg, dan groeide zij tot zelfs + 0.950 aan, hetgeen het absolute „correlatie-maximum” 1 wel zeer dicht benaderde!

Aangezien Karsten voor de discontorente niet de oogenblikkelijke rentevoet, doch het bewegend jaarlijksch gemiddelde nam, dat — zooals men weet — de oogenblikswaarde op een afstand van ongeveer zes maanden volgt, werd dus in werkelijkheid een time-lag van $8 + 6 = 14$ maanden toegepast. ¹⁾ Karsten

¹⁾ Voor de spoorwagens had namelijk ook het moving annual average gebezigd moeten worden; uit het boek van Mitchell valt niet op te maken dat dit gebeurd is.

Overigens zou de toepassing van het bewegend jaarlijksch gemiddelde op de spoorwagenverstekking hoogstwaarschijnlijk ook een andere time-lag dan 14 maanden met den hoogsten correlatie-coëfficiënt tot de intrestcurve opgeleverd hebben.

STATISTIEKEN.

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	27 Febr.	22/27 Febr.	15/20 Febr.	8/13 Febr.	24/29 Febr.	25 Feb./ 2 Mrt.	20/24 Juli
<i>Amsterdam</i> Partic. disc. Prolong.	1/4 1	1/4 1	1/4 1	5/16 1	7/8-15/16 1 1/4-1 1/2	9/16 1	3 1/8-3 1/16 2 1/4-3 1/4
<i>Londen</i> Daggeld... Partic. disc.	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1/4-1 9/16	1 3/4-2 4 1/4-3 1/4
<i>Berlijn</i> Daggeld... Maandgeld Part. disc. Warenw...	27/8-31/8 2 1/4-2 15/16	2-3 1/8 2 1/4-2 15/16	2-1 1/2 2 1/4-15/16	2-1 1/2 2 1/4-3	2 1/2-3 2 1/4-3	37/8-4 3/8 3 1/8-3 1/4	— — 2 1/8-1 1/2 —
<i>New York</i> Daggeld ¹⁾ Partic. disc.	1 3/8	1 3/8	1 3/4	1 3/8	3/4 3/16	1 5/16	1 3/4-2 1/2 —

¹⁾ Koers van 26 Febr. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia *)
23 Febr. 1937	1.82 3/4	8.94	73.50	8.50 1/2	30.80 1/2	100 3/8
24 „ 1937	1.82 3/4	8.93 3/4	73.50	8.50 1/2	30.80	100 3/8
25 „ 1937	1.82 11/16	8.92 3/8	73.47 1/2	8.49 1/2	30.77 1/2	100 1/16
26 „ 1937	1.82 3/8	8.92 3/8	73.47 1/2	8.49 1/2	30.77 1/2	100 1/16
27 „ 1937	1.82 1/16	8.92 3/8	73.47 1/2	8.48 3/4	30.75	100 1/16
1 Maart 1937	1.82 3/4	8.93 1/2	73.47 1/2	8.50	30.77	100 1/16
Laagste d.w. ¹⁾	1.82 3/8	8.92	73.37 1/2	8.48	30.72 1/2	100 1/8
Hoogste d.w. ¹⁾	1.83	8.94 1/2	73.55	8.51	30.84	100 3/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag *)	Boekarest *)	Milaan **)	Madrid **)
23 Febr. 1937	41.67 1/2	—	6.40	—	—	—
24 „ 1937	41.67 1/2	—	6.40	—	—	—
25 „ 1937	41.66	—	6.37 1/2	—	—	—
26 „ 1937	41.66	—	6.38	—	—	—
27 „ 1937	41.65	—	6.40	—	—	—
1 Maart 1937	41.67	—	6.40	—	—	—
Laagste d.w. ¹⁾	41.62 1/2	34.30	6.35	1.55	9.70	—
Hoogste d.w. ¹⁾	41.75	35.30	6.45	1.60	9.75	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors *)	Buenos Aires *)	Montreal *)
23 Febr. 1937	46.10	39.92 1/2	44.95	3.96	55	1.82 3/4
24 „ 1937	46.12 1/2	39.92 1/2	44.92 1/2	3.96	55	1.82 1/16
25 „ 1937	46.05	39.87 1/2	44.87 1/2	3.95	54 3/4	1.82 3/8
26 „ 1937	46.05	39.87 1/2	44.87 1/2	3.95	54 3/4	1.82 3/8
27 „ 1937	46.02 1/2	39.85	44.85	3.95	55	1.82 3/8
1 Maart 1937	46.10	39.92 1/2	44.92 1/2	3.96	55	1.83
Laagste d.w. ¹⁾	45.97 1/2	39.80	44.80	3.92 1/2	54 1/2	1.82 3/8
Hoogste d.w. ¹⁾	46.15	39.97 1/2	44.97 1/2	3.98	55 1/4	1.83
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. ¹⁾ Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
23 Febr. 1937	4,897 3/32	4,65 1/2	40,23	54,73
24 „ 1937	4,891 1/32	4,65 3/16	40,23	54,73
25 „ 1937	4,883 1/32	4,65 3/16	40,23	54,76
26 „ 1937	4,883 1/32	4,64 11/16	40,23	54,76
27 „ 1937	4,883 1/32	4,64 3/4	40,23	54,76
1 Maart 1937	4,883 1/32	4,65 1/2	40,23	54,74 1/2
2 Maart 1936	4,99 1/2	6,68 1/2	40,70	68,76
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/4	40 3/8

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	21-28 Febr. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overaenk. tijdvak 1936	21-28 Febr. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overaenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	58.364	188.886	193.864	530	6.550	4.361	195.436	198.225
Rogge	5.729	53.702	42.338	—	647	—	54.349	42.338
Boekweit	137	1.735	3.018	—	—	100	1.735	3.118
Maïs	42.256	202.355	159.245	—	37.944	24.091	240.299	183.336
Gerst	11.510	75.927	57.454	—	4.104	3.558	80.031	61.012
Haver	7.961	28.102	10.412	90	2.180	—	30.282	10.412
Lijnzaad	2.432	26.359	35.787	—	46.622	35.661	72.981	71.448
Lijnkoek	300	9.435	15.237	—	—	—	9.435	15.237
Tarwemeel	929	6.063	4.200	385	1.125	664	7.188	4.864
Andere meelsoorten	812	7.718	5.444	286	486	566	8.204	6.010

band volmaakt zinloos en zelfs ridicuul.

In de derde plaats bewijst Ir. Hofman iets wat hij bij voorbaat in zijn berekeningen geïntroduceerd heeft. Bewijskracht bezit zijn betoog dus allerminst. Met allerlei gekunstelde middelen spoort hij een rechtlijnige relatie tusschen volksinkomen en vervoer- opbrengst op en als hij deze lineaire relatie bij een totaal willekeurige time-lag gevonden heeft dan trekt hij alle conclusies, die uit deze rechtlijnige propor- tionaliteit te trekken zijn en noemt deze „bewezen”.

In de vierde plaats verwaarloost Ir. Hofman vol- komen de werking van tariefverlagingen in een periode van sterk stijgende koopkracht van den Gulden en verwaarloost hij de werking van deze koop- krachtstijging gedurende de tijdvakken, dat het tarief constant bleef. M.a.w. het reële inkomen en het reële tarief, welke ten rechte ingevoerd hadden moeten worden, heeft Ir. II. te eenen male verwaarloost.

In de vijfde plaats is het gemiddelde zuiver in- komen niet representatief voor de reisgewoonten van het geheele Nederlandsche volk; in het artikel van Ir. Hofman wordt hiervan echter wèl uitgegaan.

Bij deze opsomming mijner voornaamste bezwaren zal ik het thans laten. Ir. Hofman is willens of on- wetens de dupe geworden van, wat de Engelschen noemen: een „nonsense co-relation”. Ik meen aan zijn betoog dan ook alle waarde te moeten ontzeggen. Zijn fout is als die van zoovelen, die op deze en der- gelijke glibberige paden der economische wetenschap struikelden: hij is zuiver inductief te werk gegaan in plaats van deductief en de inductieve methode enkel

en alleen ter verificatie van zijn deductieve resulta- taten te gebruiken.

In het geval van Ir. Hofman had van tweeën één moeti gebeuren: of Ir. H. had ons langs den weg van een deductief, economisch betoog moeten bewij- zen, dat er noodzakelijk een time-lag van 16 maan- den moet bestaan tusschen bevolkingsinkomen en het oogenblik, waarop zich de bevolking uit dit inkomen laat vervoeren en dan had hij bij het vinden eener rechte lijn, aangevende het verband tusschen gezegd inkomen en vervoeropbrengst, mogen besluiten tot de conclusie, waartoe hij thans gekomen is, nl. dat de vervoerontvangsten der openbare vervoerbedrijven een vaste budgetpost vormen van het inkomen der bevolking.

Of Ir. Hofman had deductief moeten bewijzen, dat de bevolking niet anders dan een vast percentage van haar inkomen aan vervoer besteedt; hij had dan kun- nen beweren, dat er een rechtlijnig verband moet be- staan tusschen volksinkomen en vervoeropbrengst; hij had dan verder mogen zoeken naar dié time-lag, welke dit rechtlijnig verband tot stand brengt. Was dit 16 maanden geweest, dan zou dit een heel inter- essant resultaat zijn geweest, dat weer tot uitgangs- punt van allerlei belangrijk ander onderzoek op dit gebied had kunnen dienen. Ir. Hofman heeft ech- ter het één noch het ander afzonderlijk gedaan, doch beide gedachtengangen dooreengehaspeld. Geen en- kele berekende correlatie, hoe fraai ook, waarborgt een onderling verband, „unless independent evidence of causal connection can be adduced” (Mitchell).

AN GROOTHANDELSPRIJZEN *) (De volledige statistiek werd het laatst opgenomen in E.-S. B. van 24 Februari j.l.)

Table with columns: ZUIVEL EN EIERN (Boter, Kaas, Eieren), METALEN (Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij-IJzer, Zink, Goud, Zilver). Rows show monthly price data from 1925 to 1937.

Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1935 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba. kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. *) Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 7 Oct. '35—18 Mei '36 62/63 kg Z.-Russische. 5) 1928. 6) 26 Febr. 7) 25 Febr.

Table with columns: BOUWMATERIALEN (Vurenhout, Steenen), KOLONIALE PRODUCTEN (Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, Thee), INDEXCIJFER (Grondstoffen, Indische uitvoerproducten). Rows show monthly price data from 1925 to 1937.

*) De tegenwaarde in guldens, van de £ en \$ noteringen, berekend tegen den wisselkoers van den dag. (Zie E.-S. B. van 7 Oct. 1936, blz. 733).

